

Danny

2

2002

Společnost Josefa Škvoreckého

Publikaci *Swing* na malém městě pokřtili v Náchodě mezi jinými i členové legendárního Zachovalova orchestru Vladimír Nosek, Vladimír Šilhánek, Jaroslav Celba, nakladatel Ivo Železný a editor Boris Mědílek.

Foto Martin Hurdálek

Obsah

Josef Škvorecký & Zdena Salivarová: Setkání na konci éry (kapitola pátá).....	2
Zdena Salivarová: Vzpomínka na Paravan II.....	6
Josef Škvorecký: Pia fraus.....	10
Michal Příbáň: Poznámky (nejen) o odvaze	13
Jan Novák: Inženýr lidských duší (úryvky ze scénáře)....	15
Michal Schonberg: Příběh inženýra lidských duší (úryvky ze scénáře).....	23
Luboš Mareček: Danny uzavírá literární trilogii	34
Petr Oslzlý & Ivo Krobot: Příběh inženýra lidských duší (úryvky ze scénáře).....	36
Stanislav Reiniš: Kontroverze kolem Škvoreckého.....	47
Z Literární akademie	49
Kronika	52
Události Liberecký Mirákl.	53
Z kritik a recenzí	55
Slovníkové heslo Danny ...	63

Vážení přátelé,

toto číslo Dannyho je věnováno románu Josefa Škvoreckého Příběh inženýra lidských duší, tedy románu, jímž autor vyslovil možná to nejpodstatnější ze své zkušenosti života ve dvou často protikladných, ale v mnoha ohledech také velmi podobných světech. Spíše než samotnému románu, o kterém už toho bylo doma i ve světě hodně napsáno, se však chceme věnovat zejména pokusům o jeho filmovou či divadelní adaptaci. Proto přinášíme ukázky ze dvou dosud nerealizovaných filmových scénářů M. Schonberga a J. Nováka (ten druhý je zatím uložen v České televizi), jakož i z inscenace brněnského divadla Husa na provázku. Za spolupráci na tomto čísle děkujeme oběma filmovým scénáristům, dále řediteli CED Petru Oslzlému a dramaturgovi Danovi Koryčanskému i dramaturgyni České televize Heleně Slavíkové a překladatelce Jarmile Emmerové.

Danny 2/2001. Bulletin Společnosti Josefa Škvoreckého.

V listopadu 2001 vydala SJŠ a Literární akademie (Soukromá vysoká škola Josefa Škvoreckého) v Praze v rámci své ediční činnosti. Číslo připravili Michal Příbáň a Václav Křištof. Adresa: Malovická 2751, 141 00 Praha 4-Záběhlice; telefony: 02/ 72773045; 72772003; fax: 02/ 72763020. E-mail: info@lit-akad.cz. Webové stránky <http://www.lit-akad.cz>. Technická spolupráce: EkoCentrum Brno.

SETKÁNÍ NA KONCI ÉRY, S VRAŽDOU

Kapitola pátá, v níž Johny Sinclair seznamuje čtenáře s kariérou Marty Datlové

(další úryvek z připravovaného závěrečného svazku trilogie
Zdeny Salivarové a Josefa Škvoreckého, který již byl odevzdán do
nakladatelství Iva Železného)

Když jsem se oženil, neměl jsem tušení, že si vlastně беру bohatou nevěstu. Myslím nevěstu, která je na tom finančně zatím asi jako já, ale až se neúprosnej zub času prohodá i k Martě a panu Armstrongovi, stane se moje manželka majitelkou – protože se mi zdá, že na Martu je zatím zub času krátkej, i když na pana Armstronga třeba ne, jenže pan Armstrong je pátý kolo u Martina vozejku – přinejmenším 1) Hotelu Jezerní vyhlídka na břehu jezera Erie, třicet mil západně od Silver Creeku, 2) restaurace Fredův Grand-restaurant (dřív jenom Fredův Restaurant) v shora uvedeným zapadákově třicet mil na jih od Buffalu, 3) hospody U piráta na kanadský straně Mírovýho mostu v Buffalu, 4) nočního podniku Noční duha na východní Queen Street v Torontu, a nejnovějš taky 5) Hotelu Blue Mountain, na svazích Blue Mountain v Ontariu. Tam jsme taky tu sobotu s mou ženou v devátým měsíci měli namířeno.

Najali jsme totiž v Torontu byt, což byl kompromis mezi Guelphem, kde študuju veterinu, a velkoměstem Silver Creek, kde je generální ředitelství hotelovýho koncernu, kterej sice nese jméno Nicolina otčíma, jenže jak řek nějakaj francouzskej král, za vším hledejte ženskou. Měli jsme o tom konferenci za účasti mejch rodičů a paní a pana Armstrongovejch, kde nakonec vyhrál názor mý mámy Moniky, že Marta, kvůli dvěma svejím (tedy páně Armstrongovejím) ontárijskejím podnikům, je stejně půl tejdne v Torontě, a vzhledem k nadcházejícímu rozšíření rodiny by nebylo moc chytrý shánět byt v Guelphu, kde by to sice nebyl problém, jenže tam nemá Nicole po ruce žádnou babičku. V Torontu bude mít dvě, takže se dá předpokládat, že pod

jejich dozorem se jí nepovede bejby zkazit ještě v kolíbce. Metafora, protože takový staromódní zařízení si pochopitelně nebudem pořizovat. Navíc já mám výhodnej letní job v Blue Cross Animal Hospital Dr. Pommeroye na Danford Street v Torontu, a pan Armstrong není k dozoru nad matkou nutnej. A pokud by obě babičky měly bejt zaneprázdněný, je tu moje mladší sestra Monička, čerstvě provdaná za baptistickýho kazatele Mortimera ze Severní Karoliny, jenž si kvůli ní našel kostel ve Scarborough v Ontariu. Takže kdyby to na babičky bylo moc, zaskočí Monička, a Nicole jí to potom – asi dost brzo – oplatí.

Tohle může vzbudit dojem, že moje manželka je málem nesvéprávněj blbeček, neschopnej přebalit mimino, což ona samozřejmě není. Jenomže, jak pozoruju, je asi v povaze babiček, že si chtěj zopakovat radosti mládí jako pokakaný plenky a decibely, co jsou jich mimina – v poměru k velikosti neuvěřitelně – schopný.

Obavy o vychovatelskej talent mojí manželky vyjadřovala převážně Marta s tím, že ona Nicole z nás ze všech nejlíp zná. Nicole mi potom o samotě řekla, že ona zase z nás ze všech – nevyjímaje mýho otce detektiva, kterej má na Martu nějaký starý podezření – nejlíp zná svou matku. A pokud jde o to starý podezření mýho táty detektiva, Nicole sice nevěděla přesně, oč jde, ale vyprávěla mi, jak když jí bylo ani ne pět, přiletěly s mámou ze Sigtuny ve Švédsku do Toronta, kde si mámu vyreklamovala paní hraběnka Lomnická, poněvač do svýho salónu krásy potřebovala zkušenou kadeřnici. Marta u ní nastoupila, jenže snad ani ne za rok najednou letěly zas obě zpátky do Švédska. V letadle na Martu vyjel nějakej stařeček – tak mi ho popsala Nicole, protože v jejích bezmála šesti letech se jí tak jevil – a za měsíc zase letěly přes Atlantik směrem Kanada. Jenomže nepřistály v Torontu, ale v New Yorku, kde na ně ten starej chlípniček čekal a odvez si je autem do metropole zvané Silver Creek. Jmenoval se Fred Armstrong.

„No já nevím,“ pověděla mi moje žena. „Proč ty drahý lety sem tam přes oceán, když máma umí dělat naprosto bezva ondulace, jaký ty nedoučený kanadský kravky neudělaj, kdyby se...“, napomenul jsem ji a ona pokračovala: „No řekni. A Lomnická mámu doopravdy potřebovala. Tak proč?“

Nevěděl jsem, a Nicole pravila:

„A to máš tátu detektivem? Po koms nezdědil schopnost logicky myslet?“

„Asi po dědovi Noem,“ řekl jsem. „To byl vyhlášeněj prchlivec a jednou dokonce šel na dva měsíce sedět, protože v nějaký knajpě v Oshawě vyrazil anglikánskýmu velebnýmu pánovi Lawrencovi dva zuby.“

„Pochybuju,“ řekla Nicol. „Ty se milej rozčilit vůbec nedovedeš, ačkoliv ruku na srdce, důvody k tomu často máš.“

To jsem přešel mlčením a zeptal jsem se: „No já nevím proč ty lety sem tam. Proč?“

„Máma přeci musela něco provést, tak jí nezbejvalo, než se zdejchnout. To dá rozum. A Armstronga si vzala, protože ten není z Toronto.“

„A teď se do Toronto nebojí, když tu něco podle tebe provedla?“

„Ne. Ponivač jí to zřejmě nikdo nedokázal. Ani tvůj fotr.“

Tak jsem se Nicole ještě zeptal, proč se Marty někdy nezeptala, co to provedla, a ona mi odsekla, že se nechce dát poškodit na těle jako velebněj pán Lawrence.

Za chvílku mi to došlo.

Tak jsme se vydali za bytem, a našli jsme jednoložnicovej kousek od Lomnickejch na Wellesley Street, a když jsme se s majitelkou domku dohodli, napadlo nás, že se mrknem na Lucku k Lomnickejm.

Bohužel nebyla doma, ale paní hraběnka se nám svěřila s obavama, který se týkaly Lucčiny momentální posedlosti saxofonem, co kvůli němu prej málo cvičí na piano. No, to nevím, ale saxofonem posedlá je. Nedávno se zastavila u mě v Blue Cross Animal Hospital, zrovna když jsem dával kapky papouškovi starý zákaznice dr. Pommeroye paní Doolittleový. Bylo poledne, Dr. Pommeroy na lanči vedle v řecký hospodě, a Amanda, naše recepční, pustila Lucku dál, protože ji zná. Tak Lucka vlezla dovnitř a viděla mě, jak se pokouším nakapat do zobáku Rosii, kakadů paní Doolittleový, a zděšeně vykřikla:

„Co to děláš?“

Ohlíd jsem se, Rosie mě rafla do prstu a Lucka řekla:

„Jak ho můžeš takhle tejrát!“

Inu, útlocitná dívka. Lucinka Lomnická, komtesa z Lammermooru nebo asi odjinud, jednou mi řekla, jenže já to zapomněl. Chodí s takovým obtloustlým a brejlatým klukem, Brianem, taky posedlým, jenže kompjůterama, který študuje na Torontský universitě. A papoušek měl roztažený křídla přilepený ke stolu, a drápama zatraceně dobře vybavený nožičky taky přilepený, protože jak jinak chcete tak silnému ptákovi nakapat do zobáku tekutý antibiotikum? Tak mě tím zobákem rafnul.

Zrovna se vrátil Dr. Pommeroy a já ho teda šel vystřídat do řecký hospody vedle. Tam jsem jí vysvětlil, že nejsem žádněj sadista, kterej by mouchám trhal nožičky a ptáky přilepoval na stůl pro zvrhlej požitek, a nad shiskebabem jsme se dali do řeči, a rovnou o saxofonech. Poznal jsem, že komtesa je z nich opravdu vedle. Hledaj prej nějakou místnost, kde by mohly s tím svým

sexbandem cvičit, protože na konservě je nedaj do rozvrhu a hraběnka kategoričtě prohlásila, že jestli přijdou ještě s tímhle, tak je vyhodí! To „tohle“ bylo něčō, čemu Lucka říkala subkontrabassaxofon a co jasně bude dělat ještě větší „rámus“, jak tŷ líbeznŷ hudbě říká hraběnka, než kontrabas, ktorej si holky vypŷjčily z muzea v konzervatoři a na ktorej Lucka hraje.

„Ale mamka se nemusí bát,“ pravila komteska smutně. „On žádnej subkontrabas neexistuje. Ten si jenom Adolphe Sex vymyslel, když si dělal tabulku možnejch ladění. Zapsal ho do tŷ tabulky, ale nikdo ho nevyrobil.“

„Sex?“ zeptal jsem se. „Jak moh s takovŷm jménem ve slušnŷ společnosti existovat?“

„Ne Sex. Sax,“ pravila Lucka a snažila se to vyslovit, jak to vyslovujem my, co jsme se narodili v Kanadě, takže mi to musela několikrát opakovat, než jsem to ve svŷ lingvistický zabeđenosti pochopil.

„Jo Sax!“ řekl jsem a Lucka:

„No vždyť ti to říkám! Psala jsem kvůli tomu do Bostonu panu Cohenu, co tam vydává Saxofonový žurnál, a od toho to vím. Subkontrabassaxofon existuje pouze v Sexovŷm (řekla) konceptu, ale nikdy ho nikdo nevyrobil. Nebo přesně řečeno, jeden vyrobila firma Conn v Indianě a měli ho prej vystavenej v nějakŷm obchodě s hudebníma nástrojema v Chicagu, ale za druhŷ světový války jim ho roztavili na zbraně.“

Nemám o saxofonech a podobnejch věcech ponětí, ale připadlo mi to smutný, že věc vyrobenou pro vyluzování krásnejch (myslí si Lucka) tónŷ, anebo možná i rámusu (myslí si hraběnka), použili k takovejch účelŷm. Jenže jsem si řek, že tehdy byly věci, který z toho subkontrabassaxofonu vyrobili, zatraceně nutnějši než takovŷ divný hudební nástroje, a Lucka vzdychla:

„No co. Možná že si se Sexbandem vyděláme dost peněz, a dáme si ten subkontrabassaxofon u firmy Conn vyrobil znova. Jednou už ho udělali, tak proč by to na objednávku nešlo znova? A nebude stát celej zaprášenej a neprodejnej v nějakŷm krámě v Chicagu, ale bude našemu sexbandu dodávat *basso profundo*.“

Chtěl jsem se zeptat co že, ale abych před komtesou nevypadal blbej, tak jsem si to pouze domyslel.

„A nepřijedete příští tejděn na Blue Mountain?“ zeptala se, když jsme zaplatili každej svŷ, já šel vedle tejrata zvířata a ona domŷ na Sackville dělat totěž piánu. „Sexband tam bude hrát v Hotelu Blue Mountain, ten přeče patří Nikolínŷ matce a já jsem Nicole už skoro tejděn neviděla.“ A dodala: „A porodnice je pouhejch deset majlí odtamtud v Collingwoodu.“

Takže jsme v sobotu odpoledne odjeli do hotelu oficiálně pana Armstronga, kde se v neděli měl sexband produkovat.

VZPOMÍNKA NA DIVADLO PARAVAN - II.

Zdena Salivarová-Škvorecká

(dokončení z minulého čísla)

Zpět k divadlu, o němž má být hlavní slovo. Jak už jsem se zmínila, hry J. R. Picka jsem, ke své lítosti, nijak zvlášť nemilovala. Jeho humor mi nesesedl a role, které mi přiděloval jako takzvaně šité na tělo, jsem neměla ráda. Omluvou mi budiž, že jsem nikdy nebyla herečka – profesionál, styděla jsem se a často mi na scéně v mluvených rolích bylo trapně. Pick měl rád mladé ženy a nejradši by je nechal běhat po scéně vysvlečené. Počátkem šedesátých let to ale ještě nebylo běžné a já pochybuji, že by s takovou provokací u cenzury nenarazil. Tak mě aspoň v jedné hře vysvlékl do kombiné. Jeho posedlost nahatými ženami rostla. Jednou jsem omylem přišla do divadla na zkoušku o dvě hodiny dřív, nikde nikdo, ale na scéně svítil boďák. Nahlédla jsem do sálu. Po jevišti chodila úplně nahatá mladá dívka, nemotorná, neobratně gestikulovala a snažila se plnit pokyny pana ředitele, který seděl v hledišti úplně sám. U konkursu zjevně neobstála, protože soubor se nikterak nerozšířil.

Ne, o hrách, které psal Pick, se vyjadřovat lichotivě nemohu. Nejúděsnější zážitek pro mne byla jeho hra Danuše z Podještědí. Jak bývá zvykem, divadla před oficiálním uvedením premiéry v Praze si jezdívají ozkoušet publikum na scény mimopražské. Tak jsme jeli s Danuší do Plzně. Divadlo vyprodané, diváci vstřícní, plní očekávání. Dopadli jsme ovšem jak sedláci u Chlumce. Vypískali nás, málem nás vyhnali za hranice města. Tak jsem se v životě nestyděla. Pick ovšem jako by nic, uvedl hru v Praze s nemenším neúspěchem a pak ji stáhl.

Písničkové texty se mu dařily o něco lépe, leckdy se i nějaká písnička opravdu povedla. Pár jsme jich natočili na desky a v rozhlase, ale nic moc. Žádná z nich nepronikla k veřejnosti tak, jako pronikaly písničky Semaforu. Ani tady v exilu nebylo a není krajanské sešlosti, kde by se nezpívaly písničky Suchého a Šlitra. To je poklad, který si naši vzali s sebou do vyhnanství.

Paravan byl takové kvalitě na míle vzdálen. Pick neměl štěstí na výjimečné zpěváky a snad po nich ani netoužil. Anebo výjimeční zpěváci směřovali jinam. (Vzpomínám, jak jednou přišla do Paravanu Naďa Urbánková za svým tehdy ještě manželem Karlem. Přišla mu radostně sdělit, že právě byla přijata do Stáťasu jako sborová zpěvačka. Mně málem vypadly oči

z důlků. Nemohla jsem pochopit, co taková neobyčejně hezká dívka s nevšedním hlasovým témbrem, s kouzlem osobnosti, jako stvořená pro kariéru jiného druhu, hledá v pěveckém sboru, ať už jakémkoli. Být Pickem, hned jsem ji chytla za ruku a přetáhla do Paravanu. Brzy se ukázalo, že mě oči neklamaly. Z Nadi byla ani ne do roka hvězda Semaforu.)

J. R. Pick chtěl jít svou cestou literárního kabaretu, psát své satirické aktovky a hry a pro muziku, vždycky jsem měla dojem, neměl cit. Na to ovšem doplácel můj sen o swingujícím kabaretu z rodu Clark nebo Andrews Sisters. Jedna swingovka se nám ale povedla – *Stříbrná cesta*, kterou pro nás bez textu složil Sláva Kunst a já si říkám dodnes, že tudy jsme měly jako kvartet kráčet. Jenomže to chtělo neúnavně shánět a uhánět skladatele a aranžéry, zkoušet a pilovat, a hlavně, být zajedno v každé době a situaci. Inu, to bychom snad svedly, nikdy jsme se mezi sebou vážně nepohádaly, byly jsme kamarádky, někdy jízlivé, někdy jedna k druhé moc kritické, ale hádky a rozbroje jsme nepěstovaly. Kdyby se nám ovšem do našich věcí nepletli manželé. Každý radil něco jiného, jeden jak se máme hýbat, druhý jak máme zpívat, třetí co máme zpívat, čtvrtý jak se máme líčit, česat a šatit. A všichni dohromady věděli o režii, divadelní praxi, dramaturgii vokálního tělíska ještě méně než my samy. Pozdě bycha honit, ale udělaly jsme velkou chybu, že jsme si nenašly šikovného režiséra s citem pro muziku. Jak se později ukázalo, na DAMU a na konzervatoři jich byla celá líheň.

Tak jsme plnily své divadelní povinnosti, zkoušely, učily se role a zpívaly, co nám Pick předložil. I nadále jsme zpívaly s KMC (Kdo má čas), jezdily na estrády po vlastech českých a přivydělávaly si za cenu toho, že potenciál, který měl kvartet na začátku, jsme totálně zanedbaly. Zapomněly jsme na *Stříbrnou cestu*, na *Hot Toddy* a sešly na schůdnější a pohodlnější cestu druhu písni *Padla facka na sále* nebo *Rikatádo jak tornádo letí širou stepí*, které jsme si půjčovaly z jinak velmi úspěšných parávanovských představení *Všichni moji dědové a Všichni moji otcové*.

To byla dvě představení sestavená ze starých kabaretních písniček, kupletů a šlágrů z let dvacátých a třicátých, sama o sobě vděčná pro diváky i pro herce a zpěváky. Bohužel velmi vzdálená všemu, co nezávisle na sobě vytvářela a objevovala jiná malá divadla.

Nechtěla bych být ke svým kamarádkám z kvartetu nespravedlivá. Jak jsem již řekla, měly jsme mezi sebou dobrý vztah. Bohužel však jsme se nějak k sobě nehodily zpěvem. Při vši dobré vůli dělat jazz nám to prostě nevycházelo. Ladily jsme, leccos se nám povedlo, ale to není všechno. V kvartetu ani v jiném vícečlenném tělesu nemůže být nikdo, pokud není jinak určeno, sólista. Půvab všech těch Clark Sisters, Andrews Sisters,

Boswell Sisters, Allanek tkví v tom, že jeden hlas respektuje druhý, žádný se neprosazuje. Je to vždycky vyrovnaný souzvuk tří nebo čtyř rovnocenných hlasů. U nás to bohužel často tak nebylo. Indra Střítežská studovala DAMU, chtěla být herečkou, dobře recitovala, měla pěkně posazený soprán s pěvec-kou technikou, ale jazzu na míle vzdálený. Věra Nerušilová měla dar, jaký má málokdo – kontraalt s potenciálem vyletět do sopránových výšek, trénink od táboráků, kde zpívala tramské písně s kytarou, pozoruhodný hlasový jev, bohužel však pro zpěv v kvartetu příliš individualistický. Prosazovala se, ani za to nemohla. Jenomže kdo chce poslouchat čtvrtý hlas v písničce. Asi se jí to nebude líbit, až tohle bude čist, ale po letech zkušeností mi snad dá zapravdu. A určitě ví, že tohle nepíšu s nějakou hořkostí. Byla vždycky prima holka a dodnes jsme kamarádky. A moc jí přeju, že jako jediná přežila všechny proměny kvarteta a dočkala se toho, že ji angažují v nuselském divadle jak sólistku. Ona totiž vnitřně vždycky sólistkou chtěla být. Inu, s takovým kontraaltem, byl by to hřích jí nedat šanci. Nejvíc, podle mého, se hodila do kvarteta Marie Pokšteřlová. Příjemný alt, skoro sametový, a když chtěla, taky na to dokázala šlápnout po staropražsku, natočila jeden moc pěkný singl, cajdáček *Nemám jiný pomyslení*, a já si dnes myslím, že by byla udělala kariéru v zábavné hudbě, nebýt tragédie v Mongolsku, která ji, ještě mladou a hezkou, zahubila. Moje maličkost si žádné zvláštní pozornosti nezasluhuje. Měla jsem neškolený hlas, kterému říkali soprán, zpívala jsem druhý a k jazzu jsem byla způsobilá stejně jako Indra. Neuměla jsem swin-govat, neuměla jsem frázovat a nikdy jsem se to nenaučila. Inu, vyšla jsem ze školy Bohumila Kulínského. Jednoho je mi však líto: že jsme nevydržely, nebo, lépe řečeno, zahodily možnost vydržet. Jsem přesvědčená, že potenci-ál v tom kvartetu byl. Jen mít někoho, kdo by s námi odborně pracoval. Pa-ravan nám tu možnost v plné míře dát nemohl.

Nejlepším dramaturgickým počinem, na který ráda vzpomínám, byly paravanovské Textappealy, třebaže ne originální (s prvními Textappealy přišli dávno před námi Ivan Vyskočil a Jiří Suchý). Tam to mělo vždycky šňávu. Bošek, Suchařipa, Eismann, Škvorecký, Aškenazy, abych jmenovala ty nejčastější literární hosty, zpěváci Havlíčková, Laštovka, Županič, mla-dičká Princová, náš kvartet a celá řada jiných, kteří se později uplatnili a proslavili, dvojice jiných mladíčků Hapka a Rada, kteří nosili své první společné písničky (kdo by si tenkrát pomyslel, že z chlapečka Ládi Županiče bude muzikálová hvězda a ředitel divadla v Karlíně, z Petra Hapky slavný skladatel filmové hudby, z Petra Rady autor Modlitby pro Martu a dlouholetý exulant v Austrálii, z Karla Laštovky slavný malíř), Jaroslav Jakoubek, klavírista a skladatel krásných šansonů, herci Karel Urbánek,

Standa Bruder, Eva Řepíková, Consuela Morávková, Josef Vondráček, Jiří Hálek, Milan Neděla a jedna z nejkrásnějších dívek v Praze Jana Lichtenbergová, krátký čas manželka Miloše Kopeckého, která nebyla ani trochu herečka, ani tanečnice nebo zpěvačka, ale nosila, oblečená v bikinách (alespoň něco ze snu J. R. Picka), po scéně cedule s nápisy Les, Pokoj, Vinárna apod.

Dnes už nechápu, zkažená a rozmazlená chlazenými biografy a divadly s desítkami nouzových východů a bezpečnostních opatření, jak mohlo v té Redutě fungovat vždycky naplněné divadlo s jedním vchodem, se šatnou pro herce, kam se dalo jít jediné přes jeviště, bez okna, nevětranou, odkud se valil dým cigaret, protože jsme všichni přes zákaz hulili i během představení. Brzy nás ale potkalo štěstí. Když se Semafor přestěhoval ze Smeček do Stýblovky pasáže, zdělili jsme po něm Smečky, kde už se dalo dýchat. To štěstí však netrvalo dlouho. Paravan jako součást Státního divadelního studia byl přestěhován do vinohradského Radiopaláce a Smečky byly přiděleny Činohernímu klubu, který je tam dodnes. Jirka Hálek a Josef Vondráček, dva z nejvýraznějších herců Paravanu, přešli do Činoherního klubu, Karel Urbánek odešel do Libně. Odešla jsem od jevištního producírování k producírování literárnímu, studovat dramaturgii na FAMU. Z doslechu jenom vím, že Pickův sen se nakonec splnil a že tu holku bez šatů na pódiu v Radiopaláci přece jenom uplatnil.

Samotný pan ředitel Pick byl, podle mého, velký donkichot, jehož posedlostí bylo psát divadelní hry. Měl zvláštní humor, zvláštní pojetí světa, zvláštní vkus. Přežil Terezín s půlkou plíc, dosud ho slyším, jak pokašlává a jak mluví zastřeným hlasem. Jeho hry napsané pro Paravan se velké slávy nedočkaly. Na sklonku života však napsal hru, kterou mu uvedlo Divadlo E. F. Buriana. Neviděla jsem ji, už jsem v Čechách nežila, ale říkají, že byla dobrá. Taky se mu podařilo napsat humoristický román z Terezína. Tvrdil, že má plné zuby koncentračnické literatury. Román je docela dobrý, jmenuje se *Spolek pro ochranu zvířat*, ale zas tak moc k popukání není.

Pan Principál je po smrti a já na něj přes všechny umělecké výhrady vzpomínám v dobrém. Byl to slušný a hodný člověk, který se o něco snažil. A parta v divadle byla nádherná, nežárlili jsme na sebe, měli jsme se rádi a přáli jsme jeden druhému.

PIA FRAUS

Josef Škvorecký

Čtenáři Příběhu inženýra lidských duší se možná pamatují, že dlouhá poslední kapitola „Lovecraft“ je napsaná jako panychida. Přátelé, známí i postavy, které o Dannyho život jenom škrty, v ní umírají: Nad'a, Dannyho první dívka, Rebečin syn, izraelský tankista, Přema, nejstarší kamarád, vážný básník Jan Prouza, mistr Vachoušek, Vratislav Blažej, starý socan, mukl pan Pohorský, generál Jablonkovský, který si po letech přál znovu vidět zvedací holčičku; a v jistém smyslu umírá i Veronika, která se z nepřemožitelné nostalgie vrací do Husákova a odtamtud posílá Dannymu telegram: „Já vů!“

Umírá i Benno Mánes, trumpetista dávného kosteleckého bandu, jehož Danny ve vzpomínkách miluje. A právě k jeho smrti se váže příběh, který jsem nazval Pia fraus, bílá lež. Taková, co se říká, aby neohrozila pravdou.

Panychidy musí mít vyvrcholení, klimax. A jako dar z nebe přišel mi z Bruselu dopis od Emila Viklického. Znal jsem ho tehdy jen podle jména a snad z LP „V Holomúci městě“, ale tu jsem slyšel možná až později. Věděl jsem prostě, kdo je, ale netušil jsem, že je právě v Belgii na zájezdu s S+HQ Karla Velebného a v Bruselu že se setkal se společným přítelem, Honzou Wegerem, který mu dal mou torontskou adresu.

Dopis měl krásný zvuk autenticity, nevymyšlenosti, zněl přirozeným stylem češtiny, jakou tehdy mladí lidé od muziky mluvili. Byl to prostě dar z nebe. Přišel však v poslední chvíli před tím, než šel Inženýr do tisku, a Viklický byl už patrně zpátky v Praze, kam jsem mu psát nemohl. Dlouho jsem váhal, ale nakonec jsem neodolal a zařadil Viklického psaní do závěrečné panychidy románu.

Byl jsem si samozřejmě vědom možného rizika pro mladého muzikanta, a proto jsem změnil jména i okolnosti. Emil Viklický sice v psaní neprozradil žádné státní tajemství, jenže dopisovat si s exulanty bylo *Nono!* a pro výkonného hudebníka mohlo znamenat i konec teprve začínající kariéry.

Úvodní věty dopisu jsem napsal sám a pisatel se zde představuje jako syn Venuše Paroubkové Demosthenes Paroubek-Kubiška. Venuše Paroubková, někteří čtenáři se možná rovněž pamatují, je hrdinka povídky „Píseň zapomenutých let“, zpěvačka vyloučená z konzervatoře, protože s vojenským jazzem v posádce Mladá zprznila posvátnou píseň o Maršálu Buďoným tím, že ji spolu s kapelou swingovala.

Dopis mi tento Demosthenes Paroubek poslal z Anglie, nikoli z Bruselu, a Viklický tehdy v Anglii nebyl. V Anglii mou adresu dostal od pana Fondy Čemelíka, což byl, nyní o mnoho let starší, saxofonista té staré Dannyho kapely. Jako Danny byl v té době exulant, bydlel ve Švýcarsku, a jmenoval se Vladimír Šilhánek.

Doufal jsem, že v takovéhle zamotané kamufláži se identita skutečného korespondenta dostatečně ztratí. Následovala změněná jména míst a lidí: ruské kasárny v Bratislavě byly ve skutečnosti ruské kasárny v Olomouci, v Nové ulici, kde Pápen zemřel 16. 10. 1971 večer asi v 21.30 při koncertě pro okupační armádu. Vojín Hemele, který odmítl konferovat rusky, ale pak perfektní ruštinou přivolal k omdlelému kapelníkovi ruského lékaře, byl ve skutečnosti **Jan Kanyza**, dnes známý herec. Zpěvačka Miluška Patejzlová se jmenovala **Helena Foltýnová**, vzala si později kytaristu Viktorina a pod jménem Viktorinová ještě chvíli zpívala profesionálně. Nestala se tedy manželkou jiného kytaristy, přítomného na osudném koncertu, jenž se jmenoval **Zdeněk Fanta**, zvaný **Hermelín**, nikoli Karel Kozel, zvaný Gorgonzola, a hrál na červeného Fendra Stratocastera, což jsem změnil na zeleného Gibsona. Trumpetista Petr Zámečník je **Petr Fink** a trombonista Honza Štichl, který před Pápenovou smrtí skutečně vypálil téma skladby „Horn Sound“ a dodnes hraje v trombónové sekci Českého radia, se jmenuje **Jarda Dušek**.

Demosthenes Paroubek zůstal klavíristou. Zamýšlel jsem změnit mu nástroj, jenže u Viklického mi to nějak nešlo. Udělal jsem z něj tedy studenta dějepisu a češtiny na universitě v Plzni, kdežto Viklický, než se stal hudebním profesionálem, studoval matematiku v Olomouci.

Také jsem změnil okolnosti předvečera Pápenovy smrti. Byl skutečně na jakési žranici, ale v Uherském Hradišti, nikoli ve vesnici jménem Vihorek – text o svatbě dcery místního papaláše ve Vihorku se sovětským důstojníkem je ryzí fikce. Pápenův vojenský jazz na žádné svatbě nehrál, ale po žranici v Uherském Hradišti se muzikanti setkali v hospodě poblíž olomouckých kasáren „U hejtmana Šarovce“, která funguje dodnes, a tam si Viklický s Pápenem začali tykat. Pápen, zřejmě rozveselený vínem, jej z legrace jmenoval velitelem „jazzovky“.

Jediné skutečné jméno dopisu je Pepíček Syrovátko, rovněž člen kostelecké kapely, trumpetista a aranžér, který kdysi ze starého Brunswicka opsal a zaranžoval skladbu, jež pro mne byla jednou z prvních bran k jazzu, *Bob Cats* Boba Crosbyho. Pepíček tou dobou žil už v bezpečí Německé spolkové republiky, kde hrál ovšem nikoli na lesní roh, ale na violu a na housle.

A Benno byl opravdu nešťastný z toho, že jako první muzikant koncertoval pro ruskou armádu. Víím to, protože měl původně jiný úmysl. Krátce po přepadu naší vlasti se objevil v našem břevnovském bytě a žádal mě o protisovětský text pro píseň, již by se svou kapelou po vlastech českých hrál. Neuvědomil si, že jedna z věcí, které dokonale neumím, je psát písňové texty a že on jako – neuvěřitelně – „voják z povolání“ podléhá subordinaci, do níž by se protisovětská píseň kapelníka Čs. lidové armády nevešla.

Dopis po všech stránkách nádherně zapadl do textu románu, panychida jím vyvrcholila. Byl v tom patrně prst boží, který Emilu Viklickému pokynul, aby mi to napsal. Hosana.

Jenže Viklický dostal možnost přečíst si můj román teprve v roce 1977, kdy získal čtyřleté stipendium na Berklee College of Music v Bostonu, slavné americké jazzové konzervatoři. Jiný společný přítel, Ivo Řezníček, ho vzal na návštěvu k mému starému kamarádovi profesoru Erazimu Kohákovi, a tam si Viklický poprvé přečetl *Inženýra* a svůj metamorfozovaný dopis v závěru. Poněkud se zalekl, zavolal mi od Koháka, snažil jsem se ho uklidnit, ale uklidnili ho teprve oba hostitelé čajem s rumem a všichni společně vymysleli story pro StB: že jsem se s Viklickým setkal v Bostonu na jakési party (to bylo možné, tenkrát jsem do Bostonu občas zajížděl k přátelům a na besedy, právě v Berklee) a tam mi o Pápenově smrti vyprávěl.

Dopadlo to ale dobře, ten příběh nemusel Viklický nikdy estébákům vyprávět. Buď román vůbec nečetli, nebo jim to nedošlo, anebo byl pro ně Viklický tehdy malá ryba a oni začínali mít jiné starosti.

Tolik k té jedinečné zprávě o smrti mého starého kamaráda Pavla Bayerleho.

Habent sua fata libelli.

POZNÁMKY (NEJEN) O ODVAZE

Dva nerealizované filmové scénáře a jeden realizovaný divadelní, z nichž jsme do tohoto čísla Dannyho zařadili několik sekvencí, nás nenechávají na pochybách, že Příběh inženýra lidských duší je látkou lákavou nejen pro čtenáře. Struktura a kompozice románu, onen řízený chaos, který nás, čtenáře, permanentně a v okamžiku stěhuje časem i prostorem, pochopitelně nemohl uniknout zejména filmařům. Scénář Jana Nováka z roku 1986 v překladu Jarmily Emmerové zatím čeká v České televizi, v tvůrčí skupině Heleny Slavíkové. Jeho autor vyloupl ze Škvoreckého románu jen „protektorátní“ pasáže a až v závěru je komentuje krátkými motivy pounorovými: výsledkem je dílo se vřehého tvaru, z něhož však nadčasovost předlohy v žádném případě nevyprchala. Scénář Michala Schonberga, který vznikl za spolupráce režiséra Jiřího Menzela, jsme neměli k dispozici celý; autor nám zaslal pouze ty úryvky, které si můžete přečíst. Z nich vyplývá, že se scénáristé rozhodli konformtovat obě Dannyho existence, ostatně stejně jako autor románu: Danny kostelecký i Danny torontský jsou dvě tváře téže figury, jedna charakteristická očekáváním, druhá již zažitou zlomovou životní zkušeností a mnoha dalšími právě zažívanými. Scénáristé inscenace divadla Husa na provázku zvolili v tomto ohledu kompromis, takže v centru jejich pozornosti je Danny dospívající, zatímco Danny–exulant na scéně především glosuje své vlastní nedospělé činy a působí jako „konferenciér“ bizarních postaviček exilového mikrosvěta. Jeho vlastní, osobní torontskou „současnost“, prožívanou se studenty na universitě, mu tedy scénáristé upřeli, patrně dobře vědouce, že další rozměr románu by již divadelní adaptace nemusela vstřebat. Román by byl absencí těchto pasáží nepochybně ochuzen, inscenace je však svěbytný celek a odoláme-li pokušení posuzovat ji pouze srovnáváním s originálem, můžeme rozhodnutí scénáristů s pochopením respektovat.

Příprava inscenace vyžadovala od tvůrců značnou odvahu. Román sám je esencí téměř všeho, co Josef Škvorecký, tedy jeden z našich nejvýznamnějších autorů 20. století, přinesl do české literatury. Kritickou náročnost publika nejen premiérového tedy bylo možno očekávat; jestliže však recenze nebyly příliš nadšené, nebylo to proto, že by kritikové neuměli odvahu tvůrců ocenit. Tak mimořádně náročný kus zkrátka potřebuje čas, aby se „usadil“, a také scénáristé potřebují čas a odstup, aby vyřešili a doladili

některé pasáže (a to jak v detailech, tak i v zásadnějších otázkách koncepčních a kompozičních). Ocenit bychom tedy měli i to, že „provázci“ na začátku sezóny 2001/2002 našli odvahu Inženýra na čas stáhnout z repertoáru a připravit pro své publikum zdokonalenou inscenaci (hrát by se měla od konce listopadu). A když už jsme u té odvahy – projevil ji i autor hudby Zdeněk Kluka, který nerespektoval očekávání publika (a možná i autora), a swing a jazz, který ke Škvoreckého knížkám jinak neodmyslitelně patří, nahradil muzikou rockovou a jazzrockovou, která vytváří svébytné napětí a vyvažuje tak některé divácky snad až příliš vstřícné scény.

Následující ukázky ze scénářů jsou pouhým záznamem základů, na nichž byla, resp. měla být vystavěna vlastní díla. Zůstanou-li oba filmové scénáře pouze na papíře, bude to samozřejmě škoda, a čtenář necht' jejich zařazení tedy chápe jako připomínku jistě nesnadné práce, která bohužel prozatím nedošla svého cíle. Ukázky ze scénáře divadelního naopak chápejte jako pozvánku do Brna.

Michal Příbář

Zleva Tomáš Sýkora (Benno), Lenka Novotná, Jan Zrzavý, Gabriela Ježková (Marie), Michal Bumbálek (Lexa) a Jan Kolařík (Danny). Foto Dan Koryčanský

INŽENÝR LIDSKÝCH DUŠÍ

Jan Novák

*Úryvky z filmové adaptace románu Josefa Škvoreckého
z angličtiny přeložila Jarmila Emmerová*

Střih na ruku Dannyho, která se rozechvěle sune po tenké látce květovaných šatů. Dorazí až ke křivce boku, tam ale na jeho zápěstí dopadne Irenina ruka a odhodí ho.

IRENA: Mám dojem, že líp už to přihladit nejde, Daníčku.

Irena se na osamělém břehu řeky opírá o pařez porostlý mechem. Vedle ní leží Dannyho aparát. Irena si leží na ruce, vystavujíc na odív celé tělo, kolena pod krátkou sukni tiskne k sobě. Danny nad ní balancuje jako upír.

DANNY: Já to nechápu. Jak můžeš mít, Ireno, tak chladné srdce v tak horkém těle?

Skloní se a pokouší se ji políbit, ale ona prudce odvrátí obličej, ačkoli vědomě setrvává ve své poloze.

IRENA: Přišli jsme sem za uměním, Daníčku, ne zápasit!

Danny se ji znovu pokouší políbit. Irena se opět vyhne jeho rtům, a tak Danny vzdychne, sebere aparát a podstoupí, aby mohl fotografovat. Průhled hledáčkem Dannyho aparátu na sevřená Irenina kolena.

DANNY (mimo obraz): Dobrá, Irenko, tak teď z čistě uměleckého hlediska. Ty kolena nemůžeš takhle tisknout k sobě, až doběla. Musíš se uvolnit.

Kolena se maličko rozevřou.

DANNY: Ted' jsem pouze fotografický přístroj. Nic víc.

Kolena se rozevřou o dalších pár palců. Hluboko ve stínu sukně se objeví růžové kalhotky.

DANNY: Musíme se chovat jako profesionálové.

Kolena se rozevřou ještě víc, čímž povytáhnou sukni a objeví se větší růžový proužek.

DANNY: Takhle je to lepší. Ale ještě to není ono. Uvolni se.

Kolena se rozevřou.

DANNY: Vidíš, to je mnohem lepší. Neboj, uvolni se.

IRENA: Dane!

DANNY: To říká aparát... Na mou duši... Chce to ještě pár centimetrů.

Nádherná kolínka se ještě kousíček rozestoupí. Růžový rozkrok je krásně vidět. Současně se ozve ohlušující výbuch. Aparát se zakymácí, pak se zhoupne a zaostří na sklad na druhém břehu řeky. Budovu pohltily zuřivě šlehající plameny provázené hustým černým dýmem. Spoušť cvaká jeden snímek za druhým. Ze skladu vylétne hořící barel a cákne do řeky. Na mělčině syčivě hoří dál. Série dalších výbuchů sklad úplně zničí. Danny seká jeden obrázek za druhým a za ním Irena, stále ve své póze, kouká přes řeku do plamenů s pusou dokořán. Plameny šlehají výš a výš k jasnému nebi. Danny začne postupovat blíž k řece, oči upřené do hledáčku. Na prudce se svažujícím břehu mu ujedou nohy a sletí do mělké vody. Při pádu se mu podaří zvednout aparát nad hlavu a zachránit ho. Vyskočí pozadu, vyloví brýle, stojí po pás ve vodě a cvaká a cvaká. Aparát udělá ještě tři snímky, pak se Dannyho prstům vzepře.

DANNY: Došel mi film! Sakra práce! Doprdele!

V dálce za skladem, kde vyjíždí silnice z města a stoupá do hor, se ze zatáčky vyřítí dva vojenské nákladňáky se řvoucími motory. Danny otráveně zá-

polí s aparátem, z košile mu crčí voda. Irena za ním začne prstem ukazovat na vojenské nákladáky.

IRENA: Podívej! Podívej! Musíme odsud'!

Škrábe se vzhůru po břehu hustým podrostem. Danny vyrazí za ní – klouže, klopýtá, prodírá se ostnatým křovím. Ze šatů mu crčí voda, aparát drží vysoko nad hlavou.

* * *

Střih na Dannyho kulhajícího otce, kterého předvádí soudci vězeňská služba. Soud nese insignie nacistické moci. Dozorčí ukazuje panu Smiřickému, kam se má postavit, a pak ustoupí pár kroků vzad a odvrací se od svého svěťence ve snaze uniknout odpornému puchu. Soudce se probírá spisy a vězni nevěnuje pozornost. Najednou zvedne hlavu, vtáhne nosem vzduch a v obličejí se mu objeví výraz naprostého hnusu.

SOUDCE (k bachaři): Vy nedohlížíte, aby se ve vězení dodržovaly hygienické předpisy?

BACHAŘ: Dohlížím, Vaše ctihodnosti!

SOUDCE (Smiřickému): V cele si můžete prdět jak chcete, ale ne před soudním dvorem.

SMIŘICKÝ: Já jsem neprděl, Vaše ctihodnosti.

SOUDCE: Cítím to až sem!

SMIŘICKÝ: To je moje noha, Vaše ctihodnosti.

SOUDCE: Když víte, že vám smrdí nohy, máte si je mýt! Copak nemáte v cele vodu a mýdlo?

BACHAŘ: To samozřejmě má!

SMIŘICKÝ: Promiňte, ale mně nesmrdí nohy. Mně smrdí noha.

Soudce si pátravě prohlíží vězně a dumá nad tou záhadou.

SOUDCE: Která?

SMIŘICKÝ: Levá, Vaše ctihodnosti. Staré zranění z války.

SOUDCE: Vy jste bojoval v první světové válce?

SMIŘICKÝ: Jawohl, Vaše ctihodnosti.

SOUDCE: V které armádě?

SMIŘICKÝ: V c.k. rakousko-uherské v Galicii.

Soudce se přestane vyptávat a hrabe se v písemnostech.

SOUDCE: Smiricky?

SMIŘICKÝ: Jawohl.

SOUDCE (k bachařovi): Dopravte ho na ošetřovnu, ať mu tam rány ošetří. Pak ho přiveďte do mé kanceláře.

BACHAŘ: Ano, Vaše ctihodnosti.

Strih na Smiřického, kterému pomáhají stoupat po schodech činžovního domu Danny a paní Smiřická. Otec je opilý, v povznesené náladě, jazyk se mu plete.

SMIŘICKÝ: Jdi domů, veteráne, povídá... Zastranej skopčák...

PANÍ SMIŘICKÁ: Dobře, tak to by stačilo...

SMIŘICKÝ: Z tý kurvy se vyklubal můj kamarád ve zbrani! Ze stejný kumpačky v Galicii! Kurva jeden. Ze stejný kumpačky! Co ty tu smrdíš, povídá, jdi domů!

PANÍ SMIŘICKÁ: Ale tatínku!

DANNY: A co ostatní?

SMIŘICKÝ: Máš pravdu, ostatní... Všichni... Oni... Nikdo jinej nesmrděl!

PANÍ SMIŘICKÁ: Pst! Dávej si pozor na jazyk!

SMIŘICKÝ: Čtyřicet sedm voňavoučkých občanů! (Hlasitě se opilecky rozvzlyká.)

* * *

Záběr na Dannyho spící obličej v chatě zalité měsíčním svitem. Za chvíli Danny otevírá oči, znovu je zavře a opět otevře – probouzí se. Pohne se na posteli a podívá se na Naďu. Naďa je vzhůru, opírá se o loket: už chvíli si Dannyho prohlíží.

DANNY: Ty nespíš?

NAĎA: Miluješ mě, Dane? Já tě mám strašně ráda, ale mám ... vždycky ty hrozný myšlenky, když jsem s tebou...

DANNY: Jaký myšlenky?

NAĎA: Hrozný výčitky. Je to velkej hřích. A taky kvůli Frantovi. Já ale... (Rozvzlyká se.) Já prostě nedokážu...

DANNY: Nebreč! Prosím tě, nebreč! Není to hřích. Takhle si to, proboha, neber... A i kdyby to byl hřích...

NAĎA: Člověk má odolávat pokušení ... jenže já ... já nemám pocit, že ty jsi pro mě pokušení ... něco špatnýho. Jsi jako můj ... ty, Dane ... jseš tak chytřej...

DANNY: Já? Zrovna teď si připadám hrozně pitomej, Naďo.

NAĎA: Ne, nejsi. Máš přece ty školy. Ale miluješ mě, vid'?

DANNY: Miluju! To je jistý! Miluju tě nejvíc na světě, Naděnko!

Danny líbá Nadin pláčem zmáčený obličej. Znovu se prudce objemou. – Strih na matraci, kde Naďa ve světle ranního rozbřesku, které nesměle proniká okny, opřená o loket opět pozoruje obličej spícího Dannyho. Danny se probudí.

DANNY: Ty jsi nespala, Naďo?

NAĎA: Přemejšlela jsem, Danny. Nikdy jsi mi nezahrál na ten tvůj saxofon.

DANNY: To je fakt!

Danny okamžitě vyklouzne z postele. Chce jí udělat radost. Přiloží pár polen do kamen a ze skříně vyndá už složený, ke hře přichystaný saxofon.

NAĎA: Nemyslela jsem hned teď, Dane!

DANNY: Já ti chci zahrát hned teď. (Rozehrává se na stupnicích.)

NAĎA: Páni! U toho se musí dejchat...

DANNY: To nic není... Co bys chtěla, abych ti zahrál, Naděnko?

NAĎA: Já nevím. Hraj to, jak jsi mi psal v tom krásným dopise ... víš co, jak hraješ to, co cejtíš ... jak jsi mi psal, to o tom, že každá hodina má svoji ... náladu ... víš, co myslím.

Danny přikývne a začne hrát melodii studeného šedivého rána, ve kterém se denní světlo vkrádá do oken a v němž mladá těla a plíce sužují souchotiny a zabíjejí šrapnely. Melodii světa s holými stromy, žlutou trávou a bezvětřím a s přibližující se frontou. Kamera švenkuje z nahého Dannyho, který sedí na matraci vedle Nadi, zachumlané do dek a kabátu, a hraje na saxofon jako o život, a najde si pohled na okno, za kterým se zatím rozednilo.

Dlouhý záběr na dvě malé postavičky ztěžka stoupající po pěšince do velkého kopce. Široký záběr do krajiny kolem nich, je začátek jara, z ostrůvků

starého sněhu vytékají na strán potůčky vody připomínající stříbrné dráty. Pod obrazem zní teskná melodie.

Za pokračující hry saxofonu vidíme Dannyho, jak podepírá Nad'u, Nad'a odpočívá na Dannyho rameni, sípavě dýchá, oba znovu postupují nahoru po stráni. Nad'a kašle. Kašel je tak silný, že se celá předklání, na špinavý ostrůvek sněhu dopadnou kapky krve. Nad'a vstupuje do dveří chalupy s malými okénky, obrací se a naposledy Dannyho obejmě.

* * *

Strih na barevný portrét Stalina s lišáckým nepřírozně velkým úsměvem. Bebopové číslo vrcholí. – Danny to válí na tenorsaxofon uprostřed odvázaného bandu. Všichni stojí na malém pódiu v rozlehlé tělocvičně: koně a odrazové můstky jsou na hromadě v jednom rohu. Rudé hvězdy a rudé vlajky visí všude kolem. Veselé nápisy na stěnách ohlašují červeně na bílém: DĚKUJEME PÁSKŮM, ŽE NENAVŠTĚVUJÍ NAŠE ZÁBAVY. Na lavičkách podél stěn sedí mládež a pije limonádu. Vzadu poblíž tělocvičného náradí je několik stolů. Všechny židle jsou obsazené. Na parketu se to hemží dvojicemi, tancují umírněný foxtrot a boogie. Kamera přejíždí a do toho blikne titulek: 1953. U stolu s lahvemi černého piva před sebou sedí netečně Franta v konfekčním oděvu s kravatou a obtlouští nevýrazná mladá žena v pomačkaných šatech. Chvilí civí na taneční páry. Frantova nová žena se natáhne pro láhev, a aniž odtrhne pohled od parketu, lokne si s půvabem vysloužilého zedníka a láhev postaví na stůl. U dveří hlídkují Malina s Lenečkem, oba v policejní uniformě a s obuškem. Danny se celý vkládá do hry. Na kohosi kývne. Z parketu se na Dannyho zazubí Rosťa. Rezavé vlasy má přilíznutě dozadu. Víří s partnerkou sálem a mezi špičatými botami a úzkými nohavicemi kalhot jsou mu vidět žluto-zeleno-fialově pruhované ponožky. Dívka má na sobě blůzu s velkými oranžovými květy, přiléhavou černou sukni a na ní široký nylonový pásek. Ostatní tanečníci sledují ten pár závistivými pohledy, uvolňují mu na zaplněném parketu místo a Rosťa přechází na jakési odvážný boogie. Danny se dívá na tanečníky, Rosťův výkon ho viditelně zaujal. Rosťa se svou tanečnicí získají na parketu vlastní prostor a využívají ho s naprostou samozřejmostí. Malina s Lenečkem opustí své místo u dveří a ponoří se do zpoteného chumlu tanečníků. Rází si cestu k Rosťovi a jeho partnerce, na okraji uvolněného prostoru se zastaví a po dlouhý záběr přihlížejí, pak teprve vykročí k tanečníkům. Malina chytí Rosťu za rameno, ale to už ostatní dvojice přestávají tančit a shlukují se kolem strážníků. Danny přestane hrát a pozoruje situaci. Kapela za ním zakolísá,

ale brzy se vzpamatuje. Rost'a Malinovi rozhořčeně odporuje, až ho nakonec strážníci chytnou každý z jedné strany za loket, strkají ho z parketu a pak ven ze dveří. Rost'ova partnerka se za nimi dívá s očima plnými slz. Ostatní se pomalu vracejí k umírněnému způsobu tance při hudbě bez jiskry a sál bzučí rozčilenými komentáři. Danny na pódiu rozzlobeným úderem ruky hudbu přeruší. Kapela jen dokončí frázi a umlká.

DANNY (sarkasticky): Děkujeme orgánům lidové moci, že nás chrání od všeho zlého. Rádi bychom Vám teď zahráli další lidovou píseň černého proletariátu utlačovaného americkým imperialismem. Složil ji soudruh Duke Ellington.

Danny se obrátí ke kapele a udává takt před začátkem čísla. Je to táž skladba, kterou hrál Nadě v chladném ránu po jejich druhé a poslední společně strávené noci, když už se blížila fronta. Zavře oči a hraje k ospalému tanci uprostřed vysokých stěn s lavicemi kolem rudých vlajek a fádniho osvětlení, melodii pro mladé lidi ubíjející život v naplňování pětiletých plánů, v ubytovnách a kantýnách, ve světě, kde stromy jsou holé, tráva žlutá, policajti dohlížejí na parketech, hranice jsou zaminované a mnoho lidí zničených navždy. Kamera stoupá po Dannyho saxofonu, který jí vypráví, jaké to je. Zastaví se nad Dannyho zasněným obličejem. Oči má zavřené, tváře vyduťté jako boční okraje světa na středověké mapě.

Reminiscence z Dannyho života, které následují, budou poskládané do jednoho obrazu, až se jimi za doprovodu té smutné melodie zcela vyplní. Jednotlivé záběry je třeba skládat tak, aby značná část obrazu zůstávala prázdná nebo tmavá. Střih na dlouhý záběr Nadi, zachumlané v pytlovitém mužském kabátě, jak se těžce vleče po návrší kopce, který se táhne po spodním okraji obrazu. Na to superponuje Pytlík s dalším mužem s rudou páskou na rukávu, jak ženu Dannyho otce po schodišti činžáku. Otec těžce napadá na jednu nohu, přesto ho neurvale postrkují ze schodů. Juxtapozičně se objeví Přema v temném lese, kde ranní mlhou proniká první náznak svítání, drží v ruce komický malý kufřík. Objímá starší ženu, která se k němu tiskne, jednoruký starší muž a Danny přihlížejí. Přema obejmě i muže a Dannyho a strnule vykročí mezi vysoké borovice. Ani jednou se neohlédne. A nakonec Nejezchleba valí malý dřevěný soudek po továrním dvoře. Soudek je vyzdobený obrovskými portréty zarostlých protagonistů marx-leninismu, rudými vlajkami a rudými budovatelskými nápisy. Celý obraz je už úplně vyplněný jednotlivými výjevy.

Střih na Dannyho obličej. Danny své blues přelévá do nástroje, oči pevně zavřené.

Nad'a jako rozesmátá nevěsta schází ze schodů před kostelem, zasypávána rýží. Jde k pohřebnímu vozu s koňským potahem, za nímž čeká Franta a průvod truchlících. Mává Dannymu, který stojí poslední v řadě.

Messerschmitt vybuchne na nebi jako ohnivá koule vedle slunce, obraz se zastaví a na obloze se tak objeví dvě planoucí oči.

KONEC

Zleva Kateřina Šudáková, Gabriela Ježková, Eva Vrbková, Lenka Novotná a Dita Kaplanová

Foto Dan Koryčanský

PŘÍBĚH INŽENÝRA LIDSKÝCH DUŠÍ

Michal Schonberg

*Úryvky z nerealizovaného filmového scénáře,
na němž spolupracoval režisér Jiří Menzel*

OBRAZ 27

Toronto. Restaurace U Mourků

Česká restaurace v Torontu. Nostalgie a gemütlichkeit. Na zdech visí zarámované fotografie bývalých a současných českých hokejistů a napodobeniny lidového umění. Teplo, dobré jídlo, zákazníci se většinou znají. Klidný večer. Klavírista hraje kavárenskou melodii. U stolku v okenním výklenku sedí Nicky Santnerová, majitelka exilového nakladatelství, a Danny Smiřický. U jiného stolu sedí Blběnka Cabicarová a její partner Brian Zawynatch. Blběnka je velmi extrovertní, výstředně oblečená mladší žena. Zawynatch je čtyřicátník v módním saku a s nápadnými šperky. Prohlížíme si Blběnčinu blůzičku, zatímco její hlas se rozléhá po restauraci. Blůzička je opravdu výstavní kousek. Vpředu je na ní vymalován nahý muž, zády k publiku. Leží na ženě, která je sice mužovým tělem hodně zakrytá, ale viditelné části jsou rovněž svlečené. Čím se pár zabývá, je každému jasné. Když se Blběnka otočí, vidíme, že má na zádech nahou ženu, zády k publiku, která zase zakrývá nahého muže.

BLBĚNKA: Hi, Danny! Jak přide, že sem tě neviděla za tak dlouhý čas? To seš tak lejzy, že ani nezazvoníš? Já budu rýli éngry, když ke mně někdy nedropneš a já nechci slyšet žádný eksjúzy.

Pan Mourek, majitel restaurace, stojí za pultem u baru a hovoří s několika hosty. Je to restaurátér jak za starých časů, plešatící padesátník v elegantním obleku. Kamera panoramuje po restauraci. U jednoho stolu vidíme kanadskou rodinu s dětmi, ale většinou slyšíme české hlasy. Mezi českými zákazníky vyniká robustní muž středního věku, pan Pohorský

POHORSKÝ: Máme absolutně dokonalý plán. Ale je to přísně tajné! Rozumíte? Vezmete obyčejnou pohlednici a napíšete na ni zprávu. Důležité je, aby zpráva zněla záhadně a podezřele. Chápete?

Zatímco Pohorský vykládá, kamera si prohlíží ostatní české přítomné. Všichni sedí u jednoho stolu a nikdo vlastně nikoho neposlouchá, protože všichni mluví víceméně najednou. Jejich monology se s pohybem kamery prolínají jeden do druhého.

POHORSKÝ: ... Něco jako „Předej zprávu šeríku. M to zařídí. Čekej na další.“ Něco v tom smyslu. Ty pohledy se posílají důležitým komoušům doma. Čtyři, pět pohlednic a StB začne mít podezření. Vytáhnou si ho a zmáčknou....

Zawynatch jí štrůdl a pokecá se.

BLBĚNKA: Bráňo! Vočaut! Zase ses pokecal! Ty se nikdy nenaučíš jíst proprly, jú čuně!

Danny a Santnerová se smějí. Nad nimi se sklání pan Mourek.

PAN MOUREK: Dneska máme divočáka. Není na jídelním lístku, ale... (Naznačuje nebe na zemi.)

Margitka sedí vedle muže v invalidním vozíku. Poznáváme v ní mlčenlivou zdravotní sestru, kterou jsme předešle viděli u Dannyho v ložnici. Muž ve vozíku je její manžel. Bočár je pětáctýřicátník s inteligentní, hluboce zvrásněnou tváří.

PAN MOUREK: ...takže napřed knedlíčková polévka a pak kaneček.

Danny nestačí zareagovat. Jeho pozornost zaujme Veronika, která vejde předními dveřmi do restaurace a zmizí ve dveřích za barem. Je to táž dívka, kterou si Danny prohlížel na autobusové zastávce před Edenvale College.

DANNY: Kdo to je?

SANTNEROVÁ: Veronika. Nová zpěvačka.

DANNY: Česká?

SANTNEROVÁ: Jo. Ty ji neznáš? Nějak zaostáváš, Daničku.

Margitka se usměje na Dannyho a podívá se za odcházející Veronikou. Pan Mourek přináší Dannymu polévku a pivo.

PAN MOUREK: Dobrou chuť.

ZAWYNATCH: Milenka se zrovna vrátila z Prahy.

Danny fouká do polévky a přitom se zeptá zdvořile, ale bez zjevného zájmu:

DANNY: Jak ses měla v Praze?

BLBĚNKA: Krásně. Vyrasila sem do pražského dauntaunu. Dala sem na sebe červenou miniskert a tenhle druh týšertky, jak mám...

Kamera se vrací k Pohorskému, který ani na okamžik nepřestal mluvit.

POHORSKÝ: ...A teď si spočítejte tohle. Každý emigrant zná alespoň dva takové komouše. Do šesti měsíců bude aspoň padesát tisíc komunistů ve vyšetřování. To nemůže tajná policie zvládnout. Systém se zhroutl a v tom okamžiku přicházíme my...

BLBĚNKA: ...ale máj got! Džundbilívit! Moje kamarádka má na sobě egzaktly tu samou týšertku. Jenom místo nejkýd buzm má tadyhle vepředu tenhle druh snepšot tý, tý slavný ženský, co se směje. Co je její méno? Je to druh tý slavný malby... Briane, help mí!

ZAWYNATCH: Monalíza.

Danny poslouchá tu změť českoangličtiny a usmívá se do polévky.

OBRAZ 59

Smiřických byt v Kosteleci

Je večer. Naďa je s Dannym v jeho pokoji, sedí u stolu a krmí se koláči. Danny sedí naproti ní a dívá se na kalibr, který leží na stole. Zvedne ho, chvíli ho studuje a pak ho vrátí na stůl. Vyndá ze zásuvky černé pouzdro s kružidlem a dva trojúhelníky. Z černého školního sešitu vytrhne stránku, položí na ni kalibr a začne ho obkreslovat. Naďa ho se zájmem pozoruje.

NAĎA: Co to má bejt?

Danny jí vysvětlí princip.

DANNY: Pamatuješ si, jak Uippelt vysvětloval, co by se stalo, kdyby byly díry příliš hluboké?

Usměje se na Naďu a mrkne na ni jedním okem. Moc mu to nejde, asi není zvyklý mrkat na dívky jedním okem. Nadě chvílku trvá, než to pochopí. Pak se s obdivem na Dannyho zahledí.

NAĎA: Nikdy jsem si nemyslela, že bys chtěl něco takového dělat. Kdyby na tebe přišli, vezmu to na sebe. Jo, Danny?

DANNY: Tak to ne. Zaprvé to byl můj nápad a zadruhé...

NAĎA: Ale já jsem tě k tomu přiměla. Abys to udělal.

DANNY: Vůbec ne.

NAĎA: Ale ano. Vzpomeň si, mluvili jsme o tom, když přišel na inspekci ten německej generál. Říkala jsem, že proti náckům nikdo nic nedělá.

DANNY: No tak jsi mě teda inspirovala.

Nad'a Dannyho nadšeně obejmě.

OBRAZ 61

Smiřických byt v Kostelci

V kuchyni je zhasnuto. Danny stále sedí za stolem naproti Nadě. Neví, jak začít. Zkusí se naklonit, aby ji políbil. Naďa sedí bez hnutí jako socha. Jen přivře oči. Dannyho ruka neobratně šmátrá po svetříku a hledá knoflík, který by se dal rozepnout. Naďa ztuhne při prvním rozepnutém knoflíku, drží i při druhém, ale sotva se Dannyho ruka pokusí dostat pod svetřík, Naďa ho bleskurychle zadrží. Stejně dopadne i Dannyho druhá ruka která se pokusí proniknout pod sukni. Naďa drží Dannyho za obě ruce a ten nemůže nic dělat. Naďa je silnější než on. Pak ho ale Naďa pustí a celá hra-zápas začne nanovo. - Na chodbě slyšíme zvuk kroků stoupajících po schodech. Danny se vzpomíná. Poznává ten zvuk.

DANNY: Naši!

NAĎA: Ježíšikriste!

Danny se skutálí z pohovky na zem. Naďa vstane. Slyšíme klíč v zámku. Danny běží k vypínači rozsvítit, ale než se mu to podaří, rodiče už vcházejí dovnitř. - Slyšíme hlasy rodičů v předsíni.

HLAS PANÍ SMÍŘICKÉ: Či jsou to tu boty?

HLAS PANA SMÍŘICKÉHO: Už jsme doma, Danny. Máš tady kamaráda?

Paní Smiřická rozsvěcuje v kuchyni. Vidí čaj a koláče. Danny a Nad'a stojí rozčuchaní v kuchyni. Nad'a se snaží nenápadně dopnout svetr. Oba jsou velice rozpačití. Pan Smiřický je osloví s laskavou potměšilostí.

DANNY: My jsme si povídali.

PANÍ SMÍŘICKÁ: Potmě?

PAN SMÍŘICKÝ: To je kvůli zatemnění. Vid', synku?

PANÍ SMÍŘICKÁ: Myslíš, že bys nás mohl se slečnou představit?

Nad'a je červená jako rak.

NAĎA: Dobré odpoledne.

PANÍ SMÍŘICKÁ: (s důrazem) Dobrý večer.

DANNY: Nad'a Jiroušková. Moji rodiče.

PAN SMÍŘICKÝ: Těší mne, slečno Jiroušková. Navečeříte se s námi?

NAĎA: Já opravdu nemůžu. Já už jsem úplně přejedená.

PANÍ SMÍŘICKÁ: Opravdu?

Nad'a ukáže na koláče.

NAĎA: Danny měl jenom jeden.

PAN SMÍŘICKÝ: Nebojte se, my hlady neumřem. Něco ještě zmůžete.

Paní Smiřická zmrazí manžela pohledem.

NAĎA: Děkuju, ale já už doopravdy musím jít. Mám to strašně daleko.

PAN SMÍŘICKÝ: Kdepak bydlíte?

NAĎA: Na Černý hoře.

PANÍ SMÍŘICKÁ: No, to je opravdu daleko. To už byste asi opravdu měla jít.

PAN SMÍŘICKÝ: To musíte pěšky až na Černou horu? A v noci?

NAĎA: Já už jsem na to zvyklá. Do fabriky vycházím ve čtyři. Taky potmě.

DANNY: Půjdu s tebou.

PANÍ SMÍŘICKÁ: Ted'Večeře je v půl osmé.

NAĎA: Ale Danny se mnou nemusí.

PAN SMÍŘICKÝ: Ale určitě půjde.

Nad'a se obouvá. Danny jí pomáhá do těžkého kabátu.

NAĎA: Děkuju za pohoštění. Dobrou noc.

PANÍ SMÍŘICKÁ: (neosobně) Není zač.

PAN SMÍŘICKÝ: (velmi srdečně) Moc nás těšilo. Přijďte zas.

Další mrazivý pohled od paní Smiřické. Danny a Nad'a odejdou.

OBRAZ 91

Tovární dvůr v Kostelci

Záběr na Nejezchlebu, který valí zelený sud přes tovární dvůr. Danny stojí u žlutého sudu na opačném konci dvoru a čeká, až k němu Nejezchleba dorazí. Najednou se za Dannym vynoří německý dozorce Eisler. Danny ho uvidí na poslední chvíli.

EISLER: Was machst du da? Hasta nichts zu tun?

Danny se na Eislera usměje, převalí sud a začne ho kutálet přes dvůr. Eisler odchází. Mezi budovami se objeví Nejezchleba s červeným sudem. Spatří Dannyho a kutálí sud k němu.

NEJEZCHLEBA: To je můj sud. Co s ním děláš?

DANNY: Pytlík říkal, že se u vás mám hlásit.

NEJEZCHLEBA: Proč?

DANNY: No, že mi ukážete, co mám dělat. Naučit mě tuhle práci.

NEJEZCHLEBA: Tuhle práci že tě mám naučit?

DANNY: No dyť vám to říkám.

NEJEZCHLEBA: Tak si vem sud.

DANNY: Sud mám.

NEJEZCHLEBA: Ten vrať, kdes ho našel. Ten je můj.

DANNY: Jasně šéfe. Hned to bude.

Danny valí žlutý sud ke svářovně. Nejezchleba valí červený sud těsně za ním. Když dorazí na správné místo, Danny sud postaví a obrátí se na Nejezchlebu.

DANNY: Tak co mám teda dělat?

NEJEZCHLEBA: Vždyť ti povídám, najdi si nějaký sudy. Budou u jeřábů. Ale sem s nima nechod'. A ke kantýně taky ne. Tudy valim já. Najdi si vlastní štreku.

Nejezchleba postaví červený sud, vezme žlutý a odchází.

DANNY: Kam jdete?

NEJEZCHLEBA: Tenhle patří do skladu. Tam mám zelenej, kerej vodvalim ke kantýně. Ten pruhovanej vod kantýny vodkutálím do lakovny. Tam mám černej. A ty nečum a dělej něco!

Odvalí sud. Danny odejde opačným směrem.

OBRAZ 92

Ulice před Dannyho domem v Kostelci

Danny stojí u okna. Venku je tma a sněží. Před domem zastaví černé německé auto. Vystoupí tři muži v černých kožených kabátech. Danny je pozoruje jako v tranzu. Nehýbá se.

OBRAZ 93

V bytě u Smiřických

Slyšíme zvonek; pak klepání na dveře. Danny se konečně probere a jde do předsíně. Otevře dveře. Na chodbě stojí Naďa ve velkém pánském kabátě a v šátku. Je úplně zasněžená. Danny na ni zírá a pak ji rychle vtáhne do bytu. Zavře dveře. Naďa ho obejmě.

DANNY: Co tady děláš?

NAĎA: Franta říkal, že se v práci něco stalo. Ale nevěděl co. Strašně jsem se o tebe bála.

DANNY: Pojd' dál.

NAĎA: Vaši nejsou doma?

DANNY: Ne. Jeli za strejdou.

Jdou do kuchyně.

NAĎA: Zašpiním vám podlahu.

DANNY: To se utře. Sundej si kabát.

Pomáhá jí z kabátu. Naďa si sundá šátek. Dlouhé tmavé vlasy jí padají na ramena. Sedne si ke kamnům. Danny rozkládá kabát, aby uschnul. Naďa se snaží rozvázat tkaničky, ale zmrzlé prsty ji neposlouchají.

DANNY: Ukaž.

Klekne si a rozvazuje zmrzlé tkaničky. Pak sundá boty a dva páry ponožek. Tře jí nohy.

DANNY: Máš nohy jak rampouchy. Tos šla v té vánici?

Fouká jí na nohy, aby je zahřál.

NAĎA: Nemohla jsem to doma vydržet.

DANNY: Vezmi si moje bačkory.

Sundá si svetr a podá jí ho.

DANNY: Pojď do pokoje. Uvařím ti čaj.

Vede ji do pokoje a posadí ji na pohovku u kamen. Vrací se do kuchyně a postaví na čaj. Naďa se objeví ve dveřích a posadí se na židli u kamen.

DANNY: Ještě, že jsem byl doma.

NAĎA: Musela jsem vědět, že se ti nic nestalo. Jestli se nepotřebuješ někde schovat. Mohli bysme jít ke strejdovi do mlejna. Tam by tě určitě nehledali.

DANNY: Neboj se. Nic se neděje.

Voda v konvici se začíná vařit. Danny leje vodu do čajníku a vyndá ze skříňně talíř s koláči.

DANNY: Vem si. Řeklas Frantovi, kam jdeš?

NAĎA: (rozpačitě) Von jel do Rounova za tetou. Už je zase nemocná. Pojede ráno vlakem rovnou do práce.

Na ulici slyšíme kroky okovaných bot a pak rozjíždějící se auto. Danny rychle vstane a zhasne světlo. Jde k oknu do pokoje. Nad'a jde za ním.

OBRAZ 94

Ulice před Dannyho domem v Kostelci

Danny vidí oknem, jak tři muži v kožených kabátech vedou Rébinku a Rosťu do auta. Než Rébinka vstoupí do auta, podívá se vzhůru k Dannyho oknu. Pak nastoupí a auto odjede.

OBRAZ 95

V pokoji u Smiřických

Danny se dívá za odjíždějícím autem. Nad'a ho vezme za ruku.

NAĎA: Pojd', sedni si se mnou.

Sednou si vedle sebe na pohovku.

OBRAZ 96

Ve Svenssonově cadillacu

Danny a Irene Svenssonová jedou v Irenině autě. Irene řídí.

IRENE: Jak se má Veronika?

DANNY: Snad dobře. Byla nějaká smutná.

Auto zatočí a projede otevřenou branou. Jede parkem po opuštěné cestě. Sjede z asfaltované cesty a zastaví mezi stromy.

IRENE: Spal jsi s ní?

DANNY: Proč to chceš vědět?

IRENE: Spal?

DANNY: Ne.

IRENE: To je dobře.

OBRAZ 97

V pokoji u Smiřických

Danny vypráví Nadě o Rébince.

DANNY: Od malička jsme si spolu hráli. Pak jsme spolu chodili do školy. Rost'a se s ní oženil, aby ji zachránil před odsunem. Ona je židovka.

NAĎA: Měls ji rád?

DANNY: Ano.

NAĎA: Já tě mám strašně ráda, Danny.

DANNY: Já tebe taky.

Chvilku vedle sebe mlčky sedí. Nad'a se chvěje.

NAĎA: Já jsem hrozně unavená. Myslíš, že bych tady mohla zůstat přes noc? Dnes už bych asi domů nedošla.

DANNY: To víš, že můžeš. Já si lehnu v kuchyni na gauč.

Danny vede Nad'u do svého pokoje. Odejde a Nad'a se začne svlékat. Danny odestýlá.

NAĎA: Nedívej se, Danny.

Nad'a se svléká. Má na sobě několik vrstev ošacení a prádla. Je nervózní a neustále Dannyho sleduje. Konečně je svlečená do prádla a vklouzne pod pokrývku. Leží přikrytá až pod bradu. Tmavé vlasy rámují její bledý obličej.

NAĎA: Můžeš se otočit.

Danny se otočí.

NAĎA: Pojd' si ke mně sednout.

Danny usedá na postel vedle Nadi.

OBRAZ 98

Ve Svenssonově cadillacu

Irene stiskne knoflík vedle sedadla a opěradlo se začne sklápět do horizontální polohy. Pak se nahne přes Dannyho a podobným zásahem upraví také jeho sedadlo. Políbí ho. V pozadí slyšíme stále píseň “Some of these days”.

OBRAZ 99

V Dannyho ložnici u Smiřických

Danny a Naďa se políbí. Následuje velice něžná milostná scéna s určitým příděchem humoru. Danny se miluje poprvé a má potíže, protože Naďa toho má ještě pořád dost na sobě. Potom leží vedle sebe na změti šatů a pokrývek, Naďa pořád ještě v bavlněných punčochách a lyžařských ponožkách.

NAĎA: Danny, můj táta už se nevrátí.

DANNY: Neboj se. Určitě se vrátí.

NAĎA: Nevrátí se. Je mrtvej. Hned jak Němci zmizí, tak se s Frantou ve-meme. Pan páter Baloun říkal, že ani nemusíme mít ohlášky. Víš, Daníčku, protože já brzo umřu. Ani děti už mít nebudu.

DANNY: Nemluv tak. Za chvíli bude po válce a udělá se ti líp.

NAĎA: (velmi klidně) Já se nebojím. Každý musí jednou umřít. Jenom jsem smutná, že už tě neuvídím. A Frantu taky ne. A že nebudem mít děti.

DANNY: Naďo!

NAĎA: (vlastně ho ani neslyší) Franta se znovu ožení. Víš, já jsem mu nikdy neublížila. Až s tebou. Ale já jsem si nemohla pomoci.

DANNY: To byla moje vina. Ale hřích to stejně nebyl.

Danny Smiřický uzavírá literární trilogii

(Rozhovor před premiérou vedl s Ivo Krobotem Luboš Mareček)

Škvoreckého literární postava Danny Smiřický - jinak také hrdina románů Zbabělci, Prima sezóna, Tankový prapor a Mirákl - ožije dnes večer na jevišti Divadla Husa na provázku. Scenáristický tandem Petr Oslzlý - Ivo Krobot ovšem sáhl po jiné knize Josefa Škvoreckého: rozsáhlém románu Příběh inženýra lidských duší. Jejich inscenace s podtitulem „jazzová revue“ představuje první divadelní přepis prózy jednoho z největších českých spisovatelů současnosti.

„Každý divadelní profesionál se zalekne té mnohovrstevnatosti,“ odmítá Krobot poukaz na pomyslné prvenství. Panoramatický Příběh inženýra lidských duší se odehrává v kanadském exilu i tuzemsku na ploše bezmála půl století a v Brně ho chtějí dovést až do současnosti.

Škvoreckého dílo končí sedmdesátými lety, vy hovoříte o oblouku po současnost. Co to prakticky znamená?

Šlo nám o to dotknout divadelním způsobem některé věci. Nešlo o nějaké proklamativní dotahování původního námětu v jeho zásadních rovinách. Když ale je zmínka o zmatku, totalitě či nepodařené revoluci, pochopitelně si můžete něco domyslet.

Jedním z hlavních témat Škvoreckého románu je problém emigrace. Není pozdě hrát a uvažovat o ní po deseti letech svobody?

V první fázi emigraci zpracovávala jiná média než divadlo: třeba legislativa na jakési sociologickopolitické úrovni. První fáze byla určitě také v rovině vyřizování si účtů přes novináře či dobré historiky. Proto i po deseti letech ještě vznikají a budou vznikat - jak na poli literatury, tak divadla - díla, která se s emigrací budou vyrovnávat.

Škvorecký vám nad scénářem dal volnou ruku?

Udržíme s ním korespondenční vztah. Petr Oslzlý ho poprvé oslovil už počátkem devadesátých let. Vyjádřil nám plnou důvěru. Ví, jakým způso-

bem Provázek pracuje, což mu bylo zárukou, že nevznikne divadlo, které půjde po senzacechtivých věcech.

Nebylo lákavější - jak už to udělali filmaři - vrhnout se třeba na Škvoreckého Tankový prapor? Proč právě mnohasetstránkový Příběh inženýra lidských duší?

Jsou zde zahuštěně obsaženy motivy z řady jeho předchozích knih. Nikde jinde nemá takhle pohromadě ironii, milostný příběh, nucené nasazení a to vše s pohledem na období totality u nás i na osudy emigrace - a to vše v kritickém odstupu. Smiřického panictví obecně lidské i fyzické až zde dozrává k náhledu profesora z odstupu jeho pětapadesáti let.

Škvorecký nějak doplňuje trilogii vašeho tandemu s Oslzlým, v níž předchozí díly tvořilo Hrabalovo Rozvzpomínání a Vieweghova Báječná léta pod psa?

Jde o jakési završení volné trilogie. Všechno začalo už s Hrabalem v polovině osmdesátých let, kdy jsme zvolili knihu či román jako objekt divadelní transformace. Zajímá nás pohled současných autorů mapujících peripetie české společnosti ve dvacátém století. Hrabal šel ve vzpomínkách na dětství až do dvacátých let a jeho román končí v letech padesátých. Z jakési odlehčenější polohy u Viewegha, kdy jsme chtěli zobrazit léta sedmdesátá a osmdesátá, se nyní se Škvoreckým obracíme k závažným tématům končícího století. Naše inscenace chce být i holdem dílu muže, který je jedním z našich největších žijících autorů a se svou ženou udělal pro českou literaturu obrovský kus práce. Filmy docenění Škvoreckého díla tolik nepomohly. Inscenaci věnujeme Zdeně Salivarové a její práci v exilovém torontském nakladatelství české a slovenské literatury Sixty-Eight Publishers.

Objeví se Škvorecký na premiéře?

Od počátku naší korespondenční spolupráce se na premiéru moc těšil a chystal se na ni i se ženou přijet. Ze zdravotních důvodů se však se Zdenou Salivarovou přesunuli z Toronta do tepla na Floridu, kde zůstanou až do března. O inscenaci má ovšem velký a živý zájem a co nejdříve mu pošleme videozáznam.

MF Dnes, 16. 11. 2000

PŘÍBĚH INŽENÝRA LIDSKÝCH DUŠÍ PODLE JOSEFA ŠKVORECKÉHO

Petr Oslzlý & Ivo Krobot

*Úryvky z pracovního scénáře inscenace
divadla Husa na provázku*

* * *

SMIŘICKÝ: (drží stále skleničku v ruce): Na pražské fyzly! V posledních dvou letech mě jich navštívilo sedm a technika vykazovala zřetelnou paternu, řekla by moje milá Blběnka, ale ta výraz používala pouze o látkách na dámské šaty.

KAPELA

(zazvoní)

SMIŘICKÝ: Zazvoní telefon. Ozve se hlas.

SBOR AGENTŮ: (zpívá - snad volná variace na známé české operní motivy) Dobrý den! Dobrý den, tady ixypsilon. Já jsem mistře důchodce, já jsem mistře důchodce. V Torontu na návštěvě u dcery. Mohl bych vás, mohl bych vás, mistře navštívit? Nebudu vás dlouho zdržovat. Mám pro vás vzkaz od pana Vaculíka!

SMIŘICKÝ: V tomto bodě se paterna liší. Někdy je to

1.AGENT (zpívá): Vaculík!

SMIŘICKÝ: Jindy!

2.AGENT (zpívá): Havel!

SMIŘICKÝ: Někdy!

3.AGENT (zpívá): Suchý!

SMIŘICKÝ: Zřídka kdy!

4.AGENT (zpívá): Hrabal!

SMIŘICKÝ: Nikdy!

5.AGENT (zpívá): Kohout!

SMIŘICKÝ: První stopa, protože oni vědí, že zrovna Kohout by zrovna mně sotva co vzkazoval. Vystupuje v úloze bufóna v příliš mnoha mých románcích. Ne proto, že bych ho nenáviděl, spíš ho mám rád. Ale když on má takovou minulost...

SMIŘICKÝ (k agentům): Tak copak mi vzkazuje pan Vaculík? A nalévám důchodci vísku, až je pak na konci návštěvy, jak říká Blběnka, pěkně zviskaný!

Sbor agentů: Kurva Husák, svině Štrougal...

Foto Dan Koryčanský

SBOR AGENTŮ (zpívá): Pan Vaculík vás nechá pozdravovat.

SMIŘICKÝ: Že děkuju. A copak mi chce?

SBOR AGENTŮ (zpívá): No, von vás prostě dává pozdravovat!

SMIŘICKÝ: Vy znáte pana Vaculíka?

SBOR AGENTŮ (zpívá): Vlastně né. Jen sem se s ním náhodou sešel!

SMIŘICKÝ: Nyní následují tři varianty! (gestem ukazuje)

1.AGENT (zpívá): Na fotbale!

2.AGENT (zpívá): V sauně!

SMIŘICKÝ: Nevím, proč zrovna v sauně. Zdá se, že zlikvidovaní spisovatelé jsou tam častými hosty. Možná, že mikrofony jsou tam navlhle a nahrávce není rozumět. (gesto) Pak host pokračuje...

SBOR AGENTŮ (zpívá): A přišla řeč na to, že jedu za dcerou do Toronta, tak mě pan...

1.AGENT (zpívá): Vaculík!

2.AGENT (zpívá): Havel!

3.AGENT (zpívá): Suchý!

4.AGENT (zpívá): Hrabal!

SMIŘICKÝ: Ten ale nikdy v sauně, vždycky v Plzeňském dvoře. Jsou informovaní.

SBOR: ... požádal, abych vás od něho pozdravoval!

SMIŘICKÝ: (také zazpívá) Že děkuju! - a pak duchodce stráví půlhodinu zběsilým spíláním režimu.

SBOR: Kurva Husák, svině Štrougal, hajzl Bilak, atd. (ztiší na brumendo)

SMIŘICKÝ: Nabývám dojmu, že soudruh Štrougal má dlouhý červený jazyk, soudruh Bilak v kalhotách ocas a soudruh Husák páchne sírou.

SBOR (pokračuje v spílacím zpěvu):

Kurva Husák, svině Štrougal, hajzl Bilak,

Svině Husák, hajzl Štrougal, kurva Bilak,

Hajzl Husák, kurva Štrougal, svině Bilak,

Kurva Husák, svině Štrougal, hajzl Bilak, atd. (pomalu se odpotácí)

NOVÁK: (který se celou dobu snažil upoutat v halasu sboru agentů pozornost Smiřického) Můžu!?

SMIŘICKÝ: Co je?

NOVÁK: Já jsem vám tady přines takovej suvenýr. Snad se vám to bude hodit.

SMIŘICKÝ (bere od něho gramofonovou desku): Ježišmarjá děkuju! Suchého Kytice. Pořád jsou ještě v Praze dobří přátelé, kteří znají mou věrnost Semaforu.

NOVÁK: To je totiž náhradou za tamtu desku...

SMIŘICKÝ (na něj nechápavě pohlédne)

NOVÁK: Vy už se asi nepamatujete. Já jsem Novák. Já jsem si tu desku vypůjčil od Harýka - I've Got a Guy ...

KAPELA (začne hrát jmenovanou skladbu)

NOVÁK: ...hrál jsem ji na kluzišti a Eisler vtrhl do kabiny... Mě brzo na to nasadili do reichu, tak si už na mě asi nepamatujete. (pomalu odchází)

SMIŘICKÝ: Dotkl se mně pocit boží žertovně zlomyslné intervence, surrealistický pocit, tedy pocit pravdy. Přes oceán vody a času přinesl náhradu za dávno zapomenutou desku. Dojalo mě to.

KAPELA (vyjede naplno melodii a případně zpěv I've Got a Guy ...)

* * *

KAPELA (přejde do zvuku fabriky)

NAĎA (s Dannym stojí vedle sebe a výrazovým tancem předvádějí práci na vrtačce): Už máme vyvrtanej pětadvacátej. Dane, pětadvacet zničenejch mesršmitů. Dáne!

VACHOUŠEK (kterého osvětlí reflektor uprostřed kapely na horním podiu): Smiřický, dostavte se k mistru Vachouškovi.

DANNY (sebou trhne a do publika): Z ničeho nic, nevím proč, mi sen o zničených mesršmitech začal připadat pitomý a já se málem posral. (Pomalou, ustrašeně se obrací k podiu)

VACHOUŠEK (sestoupí na spodní podium, posadí se, zapálí si cigaretu a čeká)

DANNY (už je skoro u něho, ustrašeně se vrátí a do jiného mikrofonu řekne): Dostavil se známý zažívací stav. Kráčel jsem jako k šibenici.

VACHOUŠEK: Podívej, študente. Možná, že umíš latinsky, ale o technicejch předpisech nemáš šajna. Kde má tenhle kalibr punc?

DANNY: Asi, asi mi to někdo podstrčil.

VACHOUŠEK: A Jirouškový taky?

DANNY: Já...

VACHOUŠEK: Podívej, študente. Všechno na světě se musí umět. I sabotovat. Ne že bys to nevymyslel dobře. Jenže, než se začne střílet, jde to přes několik kontrol. A jakej efekt bude celá ta tvoje sabotáž mít, ty troubo, když se jim to tam utrhne?

DANNY: Já nevím...

VACHOUŠEK: Nedělej blbýho. Říši to způsobí ztrátu pár desítek pracovních hodin a za pár stovek zkaženého materiálu. Pak to bude mít ještě jeden efekt: tebe voběsej!

KAPELA: (rána na buben)

DANNY (k publiku): Prvně v životě se mi zatmělo před očima. (Vachouškovi:) Snad - že bych - utek a schoval se u někoho.

VACHOUŠEK: A Jirouškovou v tom necháš, jo? Skaute. Gestapo sebere ji! Hrdinství, který vodserou druhý, není podle mě hrdinství, ale lumpárna.

DANNY: Co - tedy mám dělat, pane mistr?

VACHOUŠEK: Sou dvě možnosti. Vobě riskantní. Jedna je risk jen pro tebe. Druhá pro víc lidí. Tak, kterou si vybereš, hrdino?

SMIŘICKÝ (k publiku): Posral jsem se. Už ne metaforicky, ale do kalhot.

DANNY: Pane mistr - nešlo by - nešlo by...

VACHOUŠEK: Co?

DANNY: Něak - já nevim - ale...

VACHOUŠEK: Třetí možnost není. Ta první by byla nahlásit to nahóru a zahrát to na tvou pitomost. Prostě špatně zaučený blbec, vobě ruce levý, nepochopil nic ve svý študentský palici. Jenže daj náckové na pravdu? Co myslíš?

DANNY (zavrtí hlavou)

VACHOUŠEK: Druhá možnost - vodvrtat všechny kříže. Zahodit se už nedaj, na to je jich moc.

DANNY: Já to udělám.

VACHOUŠEK: Neser mě, študente! Naštěstí se chlapi ulevjav, normy sou měkký, když sebou hoděj, tak se to stihne v normálním provozu. Jenže jak to zařídit, aby si toho nevšim Uippelt?

DANNY: Já...

VACHOUŠEK: A teď di do prdele!

DANNY (se vrátí k Nadě)

NAĎA (uvidí jeho poděšení): Jéžišmarjá!

DANNY: J - je z toho pr - ůser!

NAĎA: Dane, esli to praskne, tak to беру na sebe. Já tě k tomu navedla.

DANNY: Nenavedla.

NAĎA: Navedla. Přeci u vás v kuchyni. Jak sem ti říkala, že se Němcum musim pomstít. Tys to pak vymyslel, todleto. Kuli mně.

DANNY: Tys mě jenom inspirovala, Nad'o. Já bych byl něco udělal stejně.

NAĎA: Ty bys beze mě nic neud'ál.

DANNY: Jak to víš?

NAĎA: Protože nemáš proč.

DANNY: Ale já - Němce nenávidím.

NAĎA: Ale tobě nikoho nezabili.

DANNY: Já už stejně něco udělal. Pamatuješ na ten sklad?

NAĎA: Tos byl - TY, DANE?!! (vrhne se mu kolem krku)

SMIŘICKÝ: Prostě, aniž jsem vlastně chtěl, udělal jsem za sebe opět jednou hrdinu. Trapný pocit lži.

DANNY: No, já to přímo nezapálil. Ale byl jsem do toho zasvěcenej. Pomáhal jsem jim.

NAĎA : Dane!...

DANNY: Tak vidíš, já už v tom stejně lítám. Byla by hloupost, navážet do toho ještě tebe.

NAĎA : Dane, já v tom chci být s tebou! Já stejně -

DANNY: Co, Nad'o?

NAĎA: Ále nic. A stejně v tom s tebou lítám. (obejme ho)

KAPELA hraje a LUCIE zpívá „Pro takovýho bych udělala šecker“

* * *

NAĎA (přibíhá od kapely)

DANNY: Naďo, co tu děláš?

NAĎA: Dane, ty nejsi skovanej?

DANNY: Du až dnes v noci.

NAĎA: Já měla, Dane, vo tebe dějsnej strach. Děsnej.

DANNY (vede ji dolu z podia): Pod' dál.

NAĎA: Sou vaši doma?

DANNY: Ne! Sem tu sám!

NAĎA(s rozpaky se oprašuje): Abych vám tu nenad'ála. Voprašovala sem se na schodech, ale sníh je zmrzlej.

DANNY: Je to jen voda. Sundej si kabát.

NAĎA: Já si sundám taky boty, Dane, jo?

DANNY: To nemusíš.

NAĎA: Ba jo. Vy tu máte šude koberce. Nad'ála bych vám tu svinčik. (Snaží se rozvázat tkaničky) Mám zmrzlý prsty.

DANNY: Počkej, já ti to rozšněruju.

KAPELA (začne hrát)

Eva Vrbková (Naďa) a Jan Kolařík (Danny): Tak jsem svou první milenku začal svlékat od bot...

Foto Dan Koryčanský

SMIŘICKÝ: Tak jsem svou první milenkou začal svlékat od bot. Od těžkých, šněrovacích, křupanských horáček s podkůvkama, které cvakaly jako gesta-po. Když byly boty konečně dole, sáhl jsem jí na chodidla v tisíckrát sepra-ných, zaštopovaných lyžařských ponožkách. Měla je jako led.

KAPELA (převezme a ve volné variaci rozvíjí předchozí melodii)

DANNY: Ty seš celá zmrzlá, Naďo! Udělám ti čaj!

SMIŘICKÝ: Byl jsem hloupý a zelený. Jenom jsem uměl žvanit, jak to neu-stále zdůrazňovala Marie. Jenže tak hloupý jsem nebyl, abych nepochopil, že dnes to už nemůže zůstat u bot, u čaje, u koláčků, ani jenom u líbaček, až Naďa čajem úplně roztaje. Kafemlejnec svítil jako monstrance, strach zmi-zel.

NAĎA: Skovaj tě? Dovopraudy? A kde?

DANNY: Kde, to ti neřeknu.

NAĎA: Ale dáš mi vědít, jo? Že je všechnou pořádku.

DANNY: To dám. To víš. (dává jí hrnek s čajem a koláče)

LUCIE (dál rozvíjí motiv na téma Ten je dóóóbréj! - již trochu eroticky)

DANNY: Pod' do pokoje, Naďo, tam je teplejc.

KAPELA (stupňuje ve hře erotický motiv)

LUCIE (zpívá): To je dóóóbrýý!!! To je dóóóbrýý!!!

KAPELA (všichni zpívají): To je dóóóbrýý!!!

DANNY (vyběhne „ze situace“ a nadšeně komentuje): Jak jsem to vykonal, nevím. Amatérsky. Tolik je jisté. Naďa mi pomáhala, vykonalí jsme to s pomocí boží. (vrátí se k Naďě)

SMIŘICKÝ: (již opět s podkřesem hudby moderního jazzu): Vlastně o to nešlo. Šlo o to, že mi tváří v tvář smrti dala, co měla a co pokládala za nej-víc, co mi může dát. Dala mi sebe samou.

NAĎA: My se s Frantou vemem, jen co bude po válce. Už sme byli na kate-chismu. Vohlášky budem mít jednou za třikrát, pan farář nás vodmalička zná.

DANNY: A už je ti líp, Naďo? Bereš prášky?

NAĎA: Jo! Ale víš, Dane, já stejně brzo umřu. Ani se děti nedožiju.

DANNY: Co... Co kecáš, Naďo. Po válce se budeš léčit.

NAĎA: Já se nebojím, Dane. Lidí musej každěj umřít. Jenom mi to přide líto, víš. Že už tě pak nikdá nevidím. A Frantu že tady nechám. A ani nebu-dem mít děti.

DANNY: Naďo!

NAĎA: Cák, Franta, ten se znova vození. Je eště mladej. A táta je už stejně na praudě bóži. Tak ho uvidim dříu, než jsem si myslela.

DANNY: Ty tomu... (k publiku) Hned jsem se zarazil, ale ji jsem tím přivolal z jejího světa, kam jsem vůbec nepatřil. Kam jsem se v životě nedostal, nemohl dostat, třebaže jsem potom často sebevíc chtěl.

NAĎA: Co, Dane?

DANNY: Že je to hezký, že tam tomu věříš - že máš takovou víru...

NAĎA: Já jsem věřící katolička. Jako ty. Možná, že budu muset napřed do vočisce, ale do pekla snad ne. Chodím dvakrát za rok ke zpoujedi au jedomě sem žádnému neublížila - akorát Frantoj - ale - to sem si nemohla pomoct. (pláče)

DANNY (ji obejmě a uklidňuje): Co to říkáš?!

SMÍŘICKÝ: Popadla mne strašná trýznivá touha říct jí, že přece určitě přijde do nebe, protože kam by museli přijít jiní. Pro jiné je i peklo strašně málo. Až na to, že žádné nebe není. Ani peklo. Ani žádný život věčný. V té chvíli jsem to věděl jistě. V tomhle ošklivém vesmíru nemůže přece nic krásného věčně existovat. Je přece založen na krutosti a lhostejnosti. Nic spravedlivého v něm neexistuje. O tom všem jsem jí neřekl. Ale taky jsem jí nedokázal říct, že přijde do nebe. Tak jsem zase lhát neuměl.

DANNY: To je moje vina. Ne tvoje.

NAĎA: Depak, Dane. Za to dycky může žencká. Dyž žencká nechce, tak se to nestane.

DANNY: Tobě je zima?

NAĎA: Mám horkost.

DANNY (ji zabalí do deky)

NAĎA : Máš mě ale rád, Dane, vid'. Já tě mám moc, Dane. Ale ono se to nemá nechat dojít... Má se vodolávat pokušení. Jenže, Dane, víš, Dane...

DANNY: Co, Naděnko?

NAĎA: Ty mi nepřideš jako pokušení. Ty si - muj - ty si - takovej, Dane... moudrej... Ale máš mě rád, vid'?

DANNY: Mám. Mám tě strašně rád, Nad'o!

* * *

KAPELA (velká) a LUCIE (pokračuje v písni):

Kdo nezná tíhu hlíny
Když do tmy zvoní zvon
Ten žije ententýny
Je suchej jak ten lom

Ten nikdy nežil Jenom spal
Ten ať je mrtvej klidně dál... (Kainar)

DANNY (zpívá s Marií)

LUCIE (po ukončení zpěvu ukáže na Dannyho): Dite ho, hada!

LEXA: Milou má, co by kamenem dohodil, a on zde obletuje jinou.

LUCIE: Myslíš milou v tý chaloupce.

HARÝK: V tý doškový.

LEXA: V chaloupce pod horami.

KAPELA: (tiše hraje Chaloupky pod horami, co se to stalo s vámi...)

BENNO: Na horách! Prej je to fešanda.

MARIE: Tak vy už o ní víte? Vo tý vesničance?

HARÝK: Dyt' už ji kazí nejmiň měsíc.

MARIE: Počkej! Před měsícem kazil nákou fabričku. Nebo vona jeho.

HARÝK: Dyt' jo. Fabričku z vesničky.

LEXA: Pod horami.

BENNO: Z chaloupky pod horami.

MARIE: Jo už mi svítá. Musíš mi odpustit, Daničku, že sem si vo tobě myslela špatný věci. Ty nejseš tak přelétavej. Já myslela, že ta fabrička je někdo jinej než ta vesničanka.

LEXA: Je to jedna a tatáž osoba, madame.

BENNO: Velká fešanda. Prej.

DANNY: Pánové, bavte se o něčem jiném.

BENNO: Třeba o literatůře.

HARÝK: Dyž ta nás nebaví. Leda je-li erotická.

BENNO: Tak, pánové, jedem.

KAPELA (ve velkém složení hraje a všichni zpívají):

HARÝK (zpívá): Mnohotvárně se usmíváš
A v očích plných stínů
Radostné šedé světlo máš
Užaslým zrakům ukrýváš
Štíhlost své krásy v krepdešinu

SBOR (zpívá): Užaslým zrakům ukrýváš
Štíhlost své krásy v krepdešinu

HARÝK (zpívá): Krásy z níž skoupě rozdáváš
Abych já toužil sloužil hynul

SBOR (zpívá): Abych já toužil sloužil hynul

HARÝK (zpívá): Miluji tě když svádíš nevinné
Azurná hvězdo nemravnosti
Radosti hade krásko modřine
I já jsem plný zvrácenosti
Elegantních tvých nepravostí

SBOR (zpívá): I já jsem plný zvrácenosti
Elegantních tvých nepravostí
KAPELA (hraje dál již jen instrumentálku)

MARIE: Vyprovodíš mě, vid' Daničku?

DANNY: Přece tě nenechám na pospas nákejším vosamělejším rváčům.
(Doprovází ji. Jdou v kruhu.) Dyž seš tak krásná, Marie!

MARIE: Hele, nech si to!

DANNY: Ty to nerada slyšíš?

MARIE: Ty to říkáš každý.

DANNY: Každý, o který je to pravda.

MARIE: Ta tvoje fabrička je prý fešanda!

DANNY: Neni moje, má snoubence, a ty seš větší fešanda.

MARIE: Nejsem větší fešanda, a taky nejsem tvoje.

DANNY: To já vím, že nejsi moje, si Kočandrleho.

MARIE: Máš ji fakticky rád? Tu - fabričku?

DANNY (chvíli mlčí, pak opravdově): Je to fajn holka.

MARIE: Já bych byla ráda, abys byl šťastnej, víš? Když se mnou nemůžeš,
ponivač já mám - toho svýho.

DANNY: To já vím, že ho máš, nemusíš to pořád vopakovat.

MARIE: Já bych vopravdu chtěla, abys byl taky tak šťastnej jako já.

A dybys vopravdu byl, tak bych ani nežárlila. Což bych jinak žárlila, dyž mě
tedy miluješ.

DANNY: Ty mě nemiluješ, Marie?

MARIE: Dyt' to víš, že jo!

SMIŘICKÝ: Udělala něco, nevěděl jsem tehdy přesně co, prostě bylo jasné,
že ji mám obejmout, zvláčněla mi v náručí, na puse jsem měl její chladnou
a vlhkou pusku, našel jsem špičku jejího jazýčku. Líbali jsme se pět minut,
nebo možná deset. Strašně dlouho, strašně dlouhými pusami těch mladých
let. Pak zas něco udělala, zase jsem nevěděl co, ale něžně jsem ji pustil.

MARIE: Brou noc, Daničku!

DANNY: Brou noc, Marie! (roztočí se a šťastně dál sám tančí - stepuje? - na
jazzovou melodii. Promlouvá k publiku:) Plnil mě intenzivní pocit života. Je
to pocit bezpečí, bez něhož vlastně pocit života snad neexistuje. Aféra se
sabotáží je zažehnána, válka se chýlí ke konci, Nad'a, Marie. (Během této
promluvy se prostor rozzáří světelným efektem). Nad lesem nad městem na
Černé Hoře zářily blízké zimní hvězdy.

SMIŘICKÝ (mírně ironicky, mírně nostalgicky) Naplněn tím štěstím, šel

jsem pomalu po cestě domů pod zimní oblohou plnou nízkých hvězd...

FRANTA (přichází pomalu od kapely přes podium)

SMIŘICKÝ: Proti mně přicházel nějaký chlap. Byl jsem skoro u něho.

Chlap se zastavil. Pak jsem ho poznal. Byl to snoubenec Franta.

FRANTA (přijde až k tančícímu Dannymu. Zastaví ho)

KAPELA (přestane hrát)

FRANTA: Ty syčáku! (udeří ho zpomaleně pěstí. Na konci pohybu řekne):
Bum!

KAPELA (krátce zahraje a zazpívá): BUM!

DANNY (tančí „vír po ráně“. Ke hvězdám na nebi připojily se hvězdy v hlavě. (Zpívá): V hlavě mi něco křuplo a uviděl jsem stovky hvězdiček.

Miliony hvězdiček!

V hlavě mi něco

V hlavě mi něco

V hlavě mi něco křuplo

a uviděl jsem stovky hvězdiček.

V hlavě mi něco křuplo

a uviděl jsem stovky hvězdiček

stovky hvězdiček

stovky hvězdiček!!!

V hlavě mi něco

V hlavě mi něco křuplo

a uviděl jsem miliony hvězdiček.

Miliony hvězdiček!

Uviděl jsem miliony hvězdiček!

Miliony hvězdiček!

* * *

NAĎA (nastupuje přes podium, kde krátce zastepuje, ale na konci ztratí rovnováhu a málem upadne, zachytí ji řádová sestra Udelína a přehodí ji přes ramena vlníák a vede ji „chodbou nemocnice“)

DANNY: Nad'o. Co to? Co tu... To je dobře, že se léčíš.

LUCIE (jemně zpívá do pauzy): To je dóóóbrýý! Pro takovýho bych udělala...

NAĎA: Jedu domu. Franta ně čeká... Sbohem Dáne!

FRANTA (převezme Naďu od sestry Udelíny a odchází s ní)

LUCIE (pokračuje v improvizaci): Pro takovýho bych udělala...

UDELÍNA: Chtěla domů. Za to se modlíme k svatému Josefovi, za šťastnou hodinku smrti. Každý chce umřít doma.

KAPELA (hraje jazzový pohřební pochod)

SMRT vstupuje do prostoru a za ní jde...

SKUPINA SMUTEČNÍCH HOSTŮ (prochází prostorem)

FRANTA (se vyděluje ze skupinky)

DANNY (mu kondoluje)

FRANTA: Děkuju. A chtěl bych se ti omluvit. Nad'a ináč nedala.

DANNY: Co...

FRANTA: Já se tenkrát unáhlil. Ponivač dyby Nad'u zauřeli, tak umřela už tehdá... Stačilo ti tenkrát vynadat, nanejvejš dát přes držku.

DANNY: Dyt's mi dal přes držku.

FRANTA: Jenomže pěstěj. Měl sem dlaněj, promiň. Měl sem vědít, že pěstěj je to vode mě moc i na vola... Já toho lituju...

DANNY: Nelituj. Já to potřeboval jako prase drbání. (rozpláče se)

FRANTA: Do smrti dobrý?

DANNY: Do smrti...

FRANTA: Nada ináč nedala (obejme ho a rozpláče se. Odejde)

DANNY (se motá v kruhu): Já sem svině! Já sem ale svině! Já sem svině!

Příběh inženýra lidských duší podle Josefa Škvoreckého. Jazzová revue. Scénář Petr Oslzlý a Ivo Krobot. Hudba Zdeněk Kluka. Režie Ivo Krobot. Scéna Tomáš Rusín. Kostýmy Sylva Hanáková a Blanka Tesařová. Choreografie Hana Charvátová. Hrají Jan Kolařík nebo Jan Zrzavý (Danny), Eva Vrbková (Nad'a), Andrea Marečková nebo Lenka Novotná (Lucie), Gabriela Ježková (Marie), Petr Oslzlý nebo František Derfler (prof. Smiřický). Dále hrají K. Šudáková, D. Kaplanová, A. Ambrová, I. Hloužková, R. Slovák, M. Bumbálek, V. Hauser, T. Sýkora, P. Zatloukal, R. Fiala, K. Češka, P. Alexander a další. Premiéry 17. a 18. 11. 2000 v Divadle Husa na provázku v Brně.

KONTROVERZE KOLEM ŠKVORECKÉHO

Stanislav Reiniš (1985)

V červnu 1984 vyšel anglický překlad románu Josefa Škvoreckého Příběh inženýra lidských duší. Knihu přeložil Paul Wilson a vyšla zároveň v kanadském nakladatelství Lester & Orpen Dennys a v New Yorku u Knopfa. O knize byla napsána řada dobrých, až obdivných kritik, které byly otištěny v denním tisku i v týdenících. V některých kritikách se však objevily i názory a poznámky, které stojí za povšimnutí.

Carole Corbeil v Globe and Mail dne 19. července 1984 se zle na Škvoreckého osopila jménem kanadského lidu, který prý ukazuje emigrantům dobrou vůli a lidé jako Škvorecký jej pak označují za hlupáky. Dobrá vůle západních intelektuálů se tak často stává „kolonialismem bolesti“, kdy ti, kdo trpěli útlakem, uvězněním a exilem se považují za mnohem lepší než Kanadáné kdy mohou být, a nikdo je nemůže kritizovat. Hlavním problémem Škvoreckého je prý jeho povýšenost, něco, „co se stává velmi častým společným rysem východoevropských spisovatelů v exilu“. Dokonce i Milan Kundera, který prý popisuje komunismus mnohem lépe než Škvorecký, se prý stává velmi povýšeným, když mluví o západních radikálech. „Jakákoli pokroková západní činnost, jako třeba osvobození homosexuálů nebo feminismus, je považována za groteskní a příliš hloupou, než aby se jí východoevropští autoři vážně zabývali.“ A tak, uzavírá Carole Corbeil, „se čtenář brzy otráví tím věčným plácáním 'všechno vím, všechno znám‘, a pak jen čeká, „kdo Škvoreckému zasolí“.

Podobně psal i Mark Abley v Maclean's dne 9. července 1984. Ten se podívoval nad „sarkasmem“, s jakým Škvorecký mluví o rodilých Kanadánech. Říká: „Jedna z hrdinek, mladá česká emigrantka v Torontu, označuje sociální citění Kanadánů za mělkou reakci na intelektuální módu, a tím naznačuje, že starat se o cokoli mimo komunismus je pozérství.“ Dokonce naznačuje, že Škvorecký má raději nacisty (o kterých hovoří komicky) než komunisty (o kterých hovoří s hněvem a deziluzí).

Toto vše je zcela vědomým zastíráním pravého stavu věcí. Škvoreckému, jak z jeho knihy zcela jasně vyplývá, přece vůbec nejde o nějakou kritiku Kanadánů jako celku. Jemu jde především o kritiku té nejměšnější, intelektuálně nejubožejší, ale i nejnebezpečnější skupiny, ultralevicových polointeligentů, kteří zaplavují univerzity, kanadský tisk a jiná média zmat-

kem, falešnými informacemi a pseudopokrokovým antiamerikanismem. Všem těm, kteří vydávají své názory za názory „kanadského lidu“, výborně odpověděla Barbara Amiel v Maclean's 6.srpna 1984. Svoji úvahu nazvala „Pokrytci na levici“. Stojí zato z jejího článku citovat.

Amielová říká: „Kritika Škvoreckého knihy, napsaná Corbeilovou, není příznivá. Když však vyjádřila své literární soudy, zašla ještě dále. Rozhodla se použít Škvoreckého k vyjádření nejožehavějšího problému ultralevičáků: že totiž východoevropští uprchlíci jsou trnem v jejich oku. (...) Neomarxističtí komentátoři naší společnosti žijí v iluzorním světě morální nadřazenosti. Oni jediná pečují o spravedlnost a slušnost. Všechny svoje kritiky mohou označit za nevědomé nevzdělance, zpohodlnělé pačoury nebo provinciální omezence, kteří nevědí nic o divech vědeckého socialismu. Jen jedna kategorie kritiků jim dělá starosti: Škvorečtí naší doby. (...) Mnozí z těchto uprchlíků nejsou nevzdělanci; četli Josefa Flavia v latině a mohou recitovat Rilkeovy sonety v originále. Snad pouze s výjimkou Solženicyna si těžko vydělávají na chleba a bylo by jim lépe, kdyby líbali lem roucha nějakého totalitního stranického vůdce... (...) Obvykle ultralevičáci jednají s těmito lidmi tak, že je ignorují. Lidé jako Josef Škvorecký jsou, koneckonců, žijící připomínkou pro lidi jako je Ms.Corbeil, že většina jejich filozofie je založena na naivitě a iluzi. Ms.Corbeil se však rozhodla hovořit o tomto problému a vybila si tím celou svoji frustraci. (...) Škola myšlení, kterou reprezentuje Corbeil, byla kdysi známá jako nová levice. Věří v takové věci, jako že Spojené státy jsou imperialistickou, rasistickou a sexistickou mocností. Věří, že ve Spojených státech není sociální spravedlnosti, že jsou materialistické a kompetitivní na úkor lidské slušnosti a spravedlnosti, že jsou hrozbou míru a že se nedostatečně starají o ochranu velryb... (...) Zlost Ms.Corbeil na Škvoreckého a ostatní východoevropské spisovatele, kteří žijí na Západě, pramení z její neschopnosti vyrovnat se s autoritou, kterou člověku dává zkušenost. Nemůže použít obvyklých výmluv, aby zlehčila myšlenky Josefa Škvoreckého nebo spisovatelů jako Ignazio Silone či Solženicyn. Nejsou to bývalí západní filmoví herci jako byl Ronald Reagan. Jsou to intelektuálové a - což je ještě horší - byli *tam*.“

Tolik Amielová. Je dobře, že to řekla ona. Nás ostatní to však nezbavuje odpovědnosti, kterou jsme si na sebe vzali tím, že jsme odešli do exilu. Žijeme v období ideologického boje, a naším úkolem je říkat právě těm ultralevičákům, kteří se osopili na Škvoreckého, co je pravda. Není to lehké, jsou útoční a bezohlední. Snaha postavit hráz mezi exilové intelektuály a občany zemí, které nás hostí, je jedním z triků, kterých ultralevičáci používají, aby zmenšili náš vliv. Podobná obvinění jsou jen pokusem o zdiskreditování pravdyo tzv. reálném socialismu tak, jak jsme jej na vlastní kůži poznali.

ROZHOVOR NA AKADEMII

Zůstali jsme sami. Sedla jsem si na gauč, jednu nohu nechala klimbat dolů a druhou položila nahoru. Pocítil touhu říkat milostný řeči, jako vždycy, když byl sám s hezkýma holkama. Třeba to byla drzost, ale žádná se kvůli tomu nikdy neurazila. Tak začal.

„Ty jsi krásná. Ty jsi nejkrásnější ze všech holek v Praze.“

„A co Irenka?“ namítl jsem.

„Ta není proti tobě nic.“

„To by měla slyšet!“

„Ať by to slyšela. Mně by to bylo jedno.“

„Dybyste nemluvil.“

„Vážně. Když jsem s tebou, tak mi na Ireně vůbec nezáleží.“

„Tak to ji pěkně milujete!“

Záhadně se usmál a tiše řekl: „Jestli někoho miluju, tak miluju tebe!“

„Jen nemluvte. Nepovídejte mi tyhle sladký řečičky. Kvůli tomu tady přeci nejsme. Chtěla jsem od vás jen pár rozumných vět.“

Proč jste se rozhodl pokračovat ve studiu na této vysoké škole?

„Byl to jenom takový nápad. Celkem pitomý nápad, co někdy člověka napadne v podvědomí. Poněvadž člověk je v jádru nemrava. Každý člověk. Jenom někdo navenek dělá že není a jiný ne.“

Nepochopil jste otázku. Chtěla jsem vědět, proč jste dal přednost Literární akademii Josefa Škvoreckého a ne filozofii či právům?

„Vůbec jsem nemyslel, že asi bude revoluce a že zažijeme frontu. Ale pak, když jsem přišel ke svému sólu, řek jsem si já vůl a mám jenom Irenu a Irena je lepší než všechny ostatní holky a Irena je důležitější než všechno, a zdálo se mi, že nějak hrdinně umřu a Ireně to bude imponovat, a že by bylo fajn hrdinně umřít, ale tak, aby to Irena věděla, a byl jsem si úplně jist, že Irenu miluju, protože to bylo velké blaho, být si tímhle úplně jist.“

Jak jste se připravoval na přijímací pohovor?

„Stáhl jsem boty, nohu o nohu, rozvázal jsem kravatu a svlékl jsem košili. Pak jsem stáhl najednou kalhoty, spodky a punčochy. Seděl jsem na

posteli nahý. Bylo to příjemné. Položil jsem se naznak na postel a dal jsem nohy na peřinu, přehozenou přes pelest. Ležel jsem nahý a polštář a prostěradlo mě příjemně chladily na zádech. Prohlížel jsem se. Takhle nahý jsem se sám sobě líbil. Byl jsem docela hezký, nahý.“

Nevadí. Prozradíte nám, jak zkouška vypadala?

„Před sebou měl lejtro s lahvičkou inkoustu. Rozhlédl jsem se. Podél stěny stály v řadě opřené pušky. Na konci řady jsem viděl dva lehké československé kulometry s trojnožkama. Na zemi bylo několik pytlů, a na nich malé, úhledné pyramidky z vejčitých handgranátů. O druhou stěnu bylo opřeno asi dvanáct pancrfaustů a na stole za školníkem ležela sbírka všelijakých revolverů.“

Skutečně? A jak jste se tedy cítil po zkoušce?

„Cítil jsem, jak mi hlava klesá, vždycky, když mi hlava poklesla na prsa, uvědomil jsem si to, a taky to, že můj obličej mi přitom asi taky pitomí, ale bylo mi to jedno, věděl jsem, že všichni lidé vypadají hrozně neduchaplně, když spí, a zdálo se mi, že není nic duchaplné na světě, ani upřímné, že všechno je jenom veliká přetvářka a veliký bluf a jenom jsem cítil hroznou únavu a tu bradu, a tu bradu, která mi v pravidelných intervalech klesala na prsa a kterou jsem s hroznou námahou zase zvedal, pořád tíž a tíž a pomaleji.“

Myslela jsem spíš první dojem - vaše mínění, zda jste uspěl či nikoliv...?

„Bože vždycky, sakra, vždycky se mi v životě všechno nějak zkazilo. Vždycky jsem musel někam jít, když se mi chtělo zůstat, a vždycky jsem musel zůstat, když by bylo skvělé někam jít. Do všeho mi vždycky něco přišlo. Ale to jsem byl já. Snad jsem na to opravdu nebyl udělán, ani na lásku, ani na štěstí, ani na nic. Byl jsem udělán na to, nějak si to odžít.“

Co tedy od studia na Akademii očekáváte?

„Posíláme malé kartičky Daniel s chotí Irenou oznamují, že jejich sňatku bylo požehnáno v chrámu páně svatého Antonína, a pak už nic přesného.“

Dobře. Pokusím se tedy svou otázku formulovat jinak. Co je vašim největším snem?

„Hrát na saxofon, ano, to se mi zdálo, že budu dělat celý život, a milovat dívky, a říkat jim to, to se mi zdálo, a pak se mi taky zdálo, že ale ten

celý život nebude moc dlouhý. Zdálo se mi, že budu celý život takovýhle potápka, protože jsem si nemoh představit, že bych někdy zapad do těch kolejí, co v nich jezdili staří, anebo že snad brzy umřu. Ale ne že by mně to dělalo nějaké starosti.“

A myslíte, že Literární akademie je vám schopna vaše touhy splnit...

„V životě jsem nikoho nemiloval, jenom Irenu, a nechci na světě nic, jenom to, aby teď, když čte tyto řádky, věděla, že jsem si to všechno nějak spojoval s ní, že jsem žil a umřel jen pro ni a že jsem ji miloval.“

Máte vůbec konkrétní představu o svém budoucím uplatnění?

„Klidně bych dovedl žít proto, abych jedl, a to, že jsem jedl proto, abych žil, zavinilo jen to, že se většinou z nouze dělala taková jídla, která nestála za to, aby kvůli nim člověk žil. Proto jsem si musel vyrábět jiné smysly života.“

Vám to opravdu připadá legrační?

„Nic není legračnější než duchovní intelektuálové s velkou hubou. U těch je na první pohled vidět, co si cvičí, jestli mozek, nebo žaludek. Můj otec nic nepředstíral, měl hubu nádhernou, tváře jako vaky, a když jedl - a měl přitom vždycky sevřená ústa - bylo slyšet, jak se mu v té ohromné hubě všechno mele a drtí a praská a mísí, i když, poněvadž měl hubu zavřenou, přitom vůbec nemlaskal.“

Myslíte, že vaše odpovědi jsou na vysokoškolského studenta dostatečně inteligentní?

„Inteligence je vůbec něco hrozně neurčitého a neexistujícího, inteligentní byl ze všech lidí asi jen Sokrates a Einstein a takoví lidé, a jinak vůbec nikdo.“

S vámi se opravdu nedá mluvit. Takhle to dotáhnete maximálně

.... na profesora v Torontu.

Staženo z internetového časopisu studentů LA Lutobor

Nové vydání Příběhu inženýra lidských duší přivítal Josef Chuchma v Mladé frontě Dnes 6. 12. 2000. O 18. svazku Spisů, nazvaném Velká povídka o Americe a malá o Kanadě, referuje šifra jas (= J. Slomek) v Lidových novinách 9. 8. 2001; recenzi Aleše Hamana přináší Tvar 14/2001 a minirecenzi Františka Knoppa do rubriky Knihovnička zařadily Literární noviny 41/2001. Nové vydání souboru povídek Zdeny Salivarové Nebe, peklo, ráj (Academia 2001) recenzovala v deníku Brněnský a jihomoravský Den dne 8. 8. 2001 Simona Polcarová („Salivarová toužila napsat příběh velké lásky“).

Bez souhlasu Josefa Škvoreckého uveřejnila šéfredaktorka Kritické přílohy RR Terezie Pokorná v č. 19/2001 vzájemnou korespondenci týkající se výroku Jana Rejžka v interview pro RR o záhadném zmizení dopisu, který Rejžek kdysi posílal Škvoreckému z Anglie. Inspirací k tomuto neobvyklému kroku byl paní Pokorné rozhlasový komentář Jiřího Černého ke stejnému tématu, publikovaný v knize Na černo v Českém rozhlase (Torst 2000). Celou záležitost glosuje ve Tvaru 10/2001 Michal Jareš.

Stručnější korespondenci s Josefem Škvoreckým čtenář najde také v knize vzpomínek Soni Červené Stýskání zakázáno (Brno, Opus musicum 1999).

Výsledky 7. ročníku literární soutěže O cenu Dannyho Smiřického, vyhlášené 16.5. 2001, uveřejnil Tvar 11/2001. Vítězi jednotlivých kategorií se stali žáci základních a studenti středních škol Tereza Gallová, Milena Hasalová, Lucie Vaculovičová a Hana Hejduková.

Vzpomínkovou úvahu Josefa Škvoreckého V cizině přineslo druhé číslo „časopisu pro střední Evropu“ Kafka, vydávaného ve čtyřech jazykových mutacích Goethovým institutem. (LtN)

Jaké místo zaujímá hudba v románu Zbabělci (v ruském překladu zvaném *Malodušnyje*), zkoumá Jekaterina Stacenko ve své studii, publikované ve sborníku Rossiica Olomucensia 37/1998. (LtN)

V rozhovoru pro Literární noviny 33/2001 hovoří Arnošt Lustig o svém působení na Literární akademii. Její studenti jsou podle Lustiga „trošku anarchističtější než američtí, protože tolik neplatí. Chodí pozdě, ale přijdou. Nadaní jsou stejně. (...) Ta třída, to byl pro mě svátek.“ O této své pedagogické zkušenosti hovořil Lustig také v pořadu Studia Ypsilon Večery pod lampou 13. června 2001.

Broumovský laureát! V srpnu letošního roku se stal Josef Škvorecký držitelem Broumovské literární ceny, kterou poprvé udělilo občanské sdružení Tuž se, Broumovsko! Autor cenu získal za povídku Zákony džungle.

Na E. F. Buriana v souvislosti s Josefem Škvoreckým vzpomínal v Týdnu 34/2001 „všeměl“ Ivo Janoušek. Burian údajně v padesátých letech zavedl v Děčku besedy, „kde otevřeně mluvil s mladými lidmi. To zrovna v prvním vydání vyšli Škvoreckého Zbabělci... Ta kniha otevřeně kritizovala poměry a mně to naprosto otevřelo oči. Burian, jinak tvrdý komunista, se během té debaty jednoznačně postavil za Škvoreckého. „Tak je to správné, takhle otevřeně se má psát,“ řekl.“

----- události -----

V Malém divadle v Liberci ožívají léta poválečné totality

Do prvních desetiletí socialistického Československa vrací diváky nová inscenace libereckého Divadla F. X. Šaldy - Mirákl. Josef Škvorecký napsal svůj román na začátku sedmdesátých let a pokrývá v něm celé období od roku 1949 až do roku 1972. „Je to fascinující materiál o tom, v čem jsme žili,“ zhodnotil Škvoreckého román dramaturg libereckého divadla Martin Urban. „Přitom prvních více než dvacet let poválečné historie naší republiky dosud na divadle nebo v televizi takřka nikdo nezhodnotil. Všichni se tváří, jako by ta doba vůbec nebyla.“ Režisér inscenace Petr Palouš plánoval spolu s dramaturgem Urbanem Mirákl v Malém divadle už před deseti lety, v době, kdy tu oba byli v angažmá. Petr Palouš však tehdy odešel do Prahy. K románu Josefa Škvoreckého se tak vrací přesně po deseti letech. „Učili jsme na začátku devadesátých let na pražské DAMU a našim tehdejšími studentům režie a dramaturgie jsme zadali Škvoreckého román jako studijní úkol jednoho semestru,“ připomněl Martin Urban. "Petr Hruška, Jiří Seydler, Jan Hančil a Katarzyna Wrzosek román adaptovali a Seydler jej pak v Disku režíroval. A tento text jsme s drobnými úpravami převzali i do Liberce."

Jádro inscenace tvoří takzvaný Čihošťský zázrak, dodnes nevyřešená vražda duchovního. Toho obvinili tehdejší tajní policisté, že důmyslně připravil v kostele zázrak, když pohnul obrazem Panenky Marie na stěně. V Miráklu ale nechybějí ani další politické zvraty, především rok 1968 i události po něm. "Chvilku je Mirákl velkou srandou, chvilku naopak krutým divadlem," podotkl dramaturg. "Všechno jako by se odehrávalo v jed-

nom čase, časové roviny se proplétají, něco se pořád děje. Při tom všem je toto mozaikovitě brechtovské divadlo současně pašijovou hrou o umučeném faráři." Liberečtí jsou třetím divadlem v tuzemsku, které Mirákl nastudovalo. Po studentech DAMU jej ještě uvedl režisér Pavel Palouš v Divadle Petra Bezruče v Ostravě. Ten si ale Škvoreckého román převedl do divadelní podoby sám. V nové inscenaci libereckého divadla lidé uvidí například Ivanu Jirešovou, Martina Polácha, Jiřího Doseděla, Markétu Tallerovou, Milenu Šajdkovou nebo Víta Musila. Scénu navrhl Milan Čech, kostýmy Tomáš Kypta. Hudbu složil Milan Svoboda. Premiéry se konaly 1. a 2. června 2001.

MF Dnes, 1. 6. 2001

----- z kritik a recenzí -----

Provázek se ve Škvoreckém trochu utopil

Do jevištní podoby převedlo Divadlo Husa na provázku dvousvazkový román Josefa Škvoreckého Příběh inženýra lidských duší. O dramatinizaci autorových próz se zatím na žádné tuzemské scéně nepokusili; v Brně je scénář dílem zavedeného tandemu Oslzlý a Krobot. Ti se sešli už při projektech inspirovaných románem Bohumila Hrabala a Michala Viewegha. Panoramatický Škvoreckého román konfrontuje dva světy posunuté v čase i ideologii skrze životní dráhu spisovatele a vysokoškolského profesora Smiřického. Vedle poválečných autoritářských střeoevropských režimů stojí demokratické a svobodné prostředí kanadského exilu v 70. letech. Škvorecký v propracované kompozici souběžně vrší a asociuje obě reality.

Řada citací, dokumentů, dopisů a komentářů dotváří styl demytizující realitu a bez patosu nahlížející dějiny. Formální, ale i obsahovou komplikovanost předlohy na Provázku zčásti obešli tím, že vytvořili inscenaci s žánrovým podtitulem jazzová revue. Ve "filmových" střízích skládá Krobot mozaiku z relativně samostatných výstupů, které k sobě přiléhají písničkami živé šestičlenné kapely, pro niž autor hudby Zdeněk Kluka zvolil klasický jazzový sound. Písňovými texty se stala Kainarova, Škvoreckého, ale i Shakespearova poezie, kterou autor otevírá každou ze sedmi kapitol románu. Tvrdím, že některá hudební čísla představení, třeba píseň Pro takového..., mají potenci stát se hity. Obě ústřední vyprávěcí linie pak vyřešila jevištní dvojdomost hlavního

hrdiny. V českých epizodách vystupuje mladík Danny, jehož počínání a pozdější kanadskou dráhu glosuje a hraje stárnoucí profesor Smiřický z křesílka v přední části jeviště. Jistě nešlo postihnout všechny motivy prózy a nepřeborné množství postav a detailů, i tak ovšem inscenátoři překvapivě rezignovali na Smiřického působení na kanadské univerzitě. Jde zejména o střet s tamějšími studenty poznamenanými zkušenostmi nahony vzdálenými socialistické realitě. Smiřického Kanadu emigrantů Krobot satiricky vykreslil jako až panoptikální partičku zmlsaných a někdy směšně protestujících lidí. Bohužel, Krobotova tříhodinová divadelní freska postupem času poněkud ztrácí dech a dobré herecké výkony tomu nemožno zabránit: ať Jan Zrzavý v roli ztřeštěného Dannyho, Eva Vrbková jako tuberkulózní Naďa, Kateřina Šudáková jako smyslná Margitka, Dita Kaplanová coby kýčovitě vstrojená a čechoamerickou slátaninou hovořící Blběnka... Ještě do přestávky je divák přítomný přehlednému a odsýpajícímu divadlu, z něhož sálají devízy Škvoreckého psaní: situační humor, hlavně však sebeironie, ale také nostalgie a milostná lyrika. Ve

druhé půli režie mnohé z předchozích časových rovin rozostřuje, či přímo slévá. Na jevišti rejdí masky nejen jako pozůstatek torontského silvestrovského mejdanu, ale zejména jako trapné nebo vyprázdněné ikony československé minulosti. Ať už je to pionýrka, Hitler, Masaryk, Ferda Mravenec nebo rolnice ze socialistické stokoruny. Mezi vyhasínající životy některých Smiřického lásek či přátel pak přivedl režisér na jeviště zbytečně popisnou Smrt na vysokých chůdách. Doslovná metaforika je však inscenaci stejně nepřátelská jako náznaky aktualizací: státní vyznamenání předá kanadské nakladatelce Santnerové už v 90. letech (kam román nesahá) zkarikovaný prezident Havel. Krobot chtěl zřejmě využít biografických motivů podobně dekorovaných manželů Škvoreckých a dostat spisovatelovu stylu. Výsledkem je ovšem jakási zvláštní, místy nudná ilustrativnost. Pozoruhodný dramaturgický tah Provázku nakonec ve scénáři, a především v inscenačním tvaru mnohdy nedostál závazku předlohy.

Luboš Mareček

MFD, 24.11.2000

Škvorecký v Huse skřípe

Kdybych dokonale neznal způsob práce brněnského Divadla Husa na provázku, musel bych napsat, že jejich Příběh inženýra lidských duší podle Josefa Škvoreckého k oslavě státního svátku listopadového výročí

uspěchali a neudýchali. Vlažné přijetí premiéry 17. listopadu, odchody renomovaných diváků, kteří dílo Škvoreckého milují, již o přestávce, jsou toho smutným dokladem. Jazzová revue, jak autoři žánrově Příběh

vymezili v podtitulu, vykazovala opravdu všechny rysy nehotovosti. Nezažitost textu, v některých případech velice nápadná a rušivá - profesor Smiřický Petra Oslzlého (alternovat bude František Derfler), narychlo spíchnuté švy mezi epizodami, svědčící o krácení snad ještě po generální zkoušce (a i po něm je inscenace neúnosně, víc než tři a půl hodiny dlouhá), hudební part nestárnoucího rockera Zdeňka Kluky, který spíše než k jazzu má orchestrálním složením, jeho elektronickým základem, bicími i stylem blíž k popu 60. a 70. let... Nabízí se otázka, zdali Škvoreckého román Příběh inženýra lidských duší (1977, Toronto), v němž se střídá několik časových vyprávěcích rovin a je výsostným intelektuálním přemýšlením o věcech tehdy a nyní, tady a tam, je dramatinizovatelný. Oslzlý s Krobotem se snažili ukázat, že ano. Zvolili postup, který se osvědčil u Hrabalova románu Obsluhoval jsem anglického krále, v případě Škvoreckého je však pábitelský, veskrze epický způsob řazení epizod poněkud zradil. Včetně úvod-

ního a závěrečného hlasově autentického monologu Josefa Škvoreckého (jako kdysi Hrabala), který pak přebírá Oslzlý. U jiného divadla bych to nenapsal, o Huse je ovšem známo, že na dotažení inscenace budou samozřejmě ještě dřít jak koni. Již na premiéře se z celku vyloupil jeden, bohužel jediný, nesmírně talentovaný výkon v jediné životné figuře - fabričky Nadi, Dannyho nešťastné lásky. Naprosto suverénně a mnohotvárně ji vymodelovala Eva Vrbková. Ostatní (za všechny Danny - Jan Zrzavý, Marie, Smrt a děvčátko - Gabriela Ježková, Margitka a děvčátko - Kateřina Šudáková, vydavatelka Santnerová - Ivana Hloužková, Blběnka - Dita Kaplanová atd.) se snažili táhnout káru ze všech sil, leč náklad byl zatím nad jejich síly. Možná by bylo bývalo lepší nehonit premiérou výročí a na inscenaci ještě aspoň čtrnáct dnů pracovat...

Jiří P. Kríž

Právo, 28.11. 2000

Danny Smiřický na jevišti

Známa postava Škvoreckého románů, Danny Smiřický, už má svůj vstup do světa vizuálního umění za sebou. Ale převést na jeviště složitě komponovaný Příběh inženýra lidských duší se pokusili nyní poprvé režisér Ivo Krobot s Petrem Oslzlým.

Hlavní problém při divadelní adaptaci románu, v němž se střídají, postupují a vzájemně doplňují časo-

vé roviny i děje, nemusí být jeho složitá stavba. Pro ni lze najít, jak ukazuje i brněnské představení, adekvátní divadelní formu. Těžší je vyrovnat se současně s několikasetstránkovým rozsahem, se zástupem motivů a postav, z nichž každá rozvíjí svůj "podpříběh". Autoři brněnské inscenace zvolili za hlavní dějovou linii příběh z protektorátu, který pro-

ložili vstupy z "Mourek Innu", české hospody v Torontu. Z dopisů, jež v románě křižují napříč všemi příběhy, ponechali především ty, co ilustrují střídání režimů. Představení koncentruje rozpětí prózy od ironického nadhledu k osobním tragédiím. Škoda, že neobsáhlo i nejradikálnější odstup v čase i prostoru, rovinu kanadských studentů a propastné vzdálenosti dělicí je od zkušenosti všech totalitních systémů. Volná forma jazzové revue dovolila autorům nejen dostat na jeviště živý jazzband, neodmyslitelný prvek života Dannyho. Umožnila současně volně nakládat s útržky textu, řadit je mezi písně (poezie Josefa Škvoreckého a dalších autorů i zhudebněné prozaické motivy z textu románu) a komentovat je jimi. Především v první polovině ale má sled výstupů několik rozpačitých, prázdných míst, kde hlavně mechanicky opakovaná taneční čísla působí nepromyšleně. Sporná je i postava vypravěče. Autoři rozdělili jeho text mezi mladého Dannyho (Jan Zrzavý nebo Jan Kolařík) a profesora Smiřického (František Derfler nebo Petr Oslzlý). Výsledkem je místy nechtěně komická a nadbytečná interpretace právě probíhajících dějů jejich aktérem (v podání Jana Zrzavého navíc kolísající mezi místy přehrávanými emocemi a spikleneckým pomrkává-

ním do hlediště). Petr Oslzlý je příležitostný herec a jeho civilní projev má své kouzlo. Má-li ale opustit vypravěčské křeslo a vstoupit do hry, nedaří se mu to zcela. Se svým "nehectvím" zůstává vně dějů, víc pozorovatel než účastník. Navzdory ne vždy zdařilému zakomponování subjektu vypravěče se inscenace na mnoha místech naopak dokáže vyvázat z doslovné závislosti na předloze a vtipně a vynalézavě rozehrát nebo naopak zjednodušit narativní text (odzpíváná a odtančená Kámasútra či refrén opakujících se výbuchů znázorněných hudebním motivem a naivním "rozhazováním" malovaných objektů Rostislava Pospíšila). Projekce fotografií podtrhuje lokalizaci dějů, scéna Tomáše Rusína se jednoduše, pouhým spuštěním oslňujících zářivek proměňuje z tanečního sálu v tovární halu. Závěr inscenace "dotahuje" několika narážkami Čechokanaďanů román, jenž se uzavírá někdy v letech sedmdesátých, do české politické současnosti. Ne že by adaptace chtěla dopovědět něco závažného. Jen lehce upomíná, že jsme se svou minulostí těsně svázáni.

Kateřina Bartořová

Lidové noviny, 27. 11. 2000

Provázcí sáhli po Škvoreckém

(...) Dvousvazkový klíčový román (1977) do provázkovského repertoáru dobře zapadá, protože na osudech

vícekrát využitě autobiografické postavy Dannyho Smiřického podává v širokém záběru barvitý příběh mo-

derního intelektuála, který se z českého města posléze dostává až do kanadského Toronta. Při scénické transpozici mnohovrstevnaté prózy postupovali dramatičtí poučeně a uvážlivě, využívajíce i dobové poezie. Podrželi Škvoreckého princip nechronologicky asociativního řazení epizod a namísto sedmi kapitol, připomínajících jména angloamerických literátů (rovinu Dannyho univerzitního působení tak rozumně pominuli), vytvořili dvojdílnou montáž. Jejím úběžníkem je v úloze svérázného chóru kostecká kapela, tvořená muzikanty pod vedením skladatele Zdeňka Kluky a podle potřeby doplněná herci. Strohá, barevně nasvěcovaná vertikální stavba Tomáše Rusína, s níž kontrastují dobově věrné kostýmy Sylvie Hanákové a Blanky Tesařové, plně vyhovuje ostrým filmovým střihům.

Pitoreskně pestré dějové pásmo se opírá o dva základní pilíře. Stárnoucí profesor Smiřický, představený v křesle sedícím Petrem Oslzým a ze zadní projekce i nahrávky také skutečným autorem, se v intenzivních bilancujících vzpomínkách stále vrací do protektorátního mládí. Zde přebírá štafetu jeho studentské alter ego, tvárný Jan Zrza-

vý (alternuje Jan Kolařík), a před divákem defilují jeho lásky (např. upřímná a opravdová dělnice Naďa ve výrazném pojetí Evy Vrbkové), švejkovské i nebezpečné epizody z totálního nasazení atd. Přes útržky z krutých padesátých let se dostáváme do exulantské society, rozdělené malichernými rozpory a spojené nostalgickou touhou po domově, kde v paměti utkví např. makaronsky žvatlající Blběnka Dity Kaplanové nebo právem rozhořčená nakladatelka Santnerová Ivany Hloužkové. Většina účinkujících vytváří několik více či méně karikaturně přechýlených figur. V souladu s románovou poetikou střídá režie výstupy existenciálně závažné s partii estrádně parodickými, epistolárními, zpívanými, sarkastickými či lyricky citovými a symbolickými (Smrt v podání Gabriely Ježkové); pracuje se simultaneitou, refrény a jazykovou komikou. Ústředním tématem pak zůstává hledání vnitřní svobody jednotlivce v nacistické a komunistické totalitě.

Vít Závodský

Rovnost, 24. 11. 2000, s. 12

Podle Škvoreckého a podle Provázku

Když jsem před představením otevřela program, abych zjistila, „kdo a co“ v nejnovější inscenaci divadla Husa na provázku, přiznávám, že jsem se trochu lekla. Je tam totiž

obrázek mapy Okolí Náchoda a na ní Česká Skalice, Ratibořice, Kladsko... Kdyby hned na protější straně nestál ten dlouhý název Příběh inženýra lidských duší podle Josefa Škvorec-

kého, asi bych si ještě chvíli myslela, že jsem přišla na Babičku a tu jsem ovšem již viděla. Nespletla jsem se a byla jsem správně. Když jsem pak ale po představení z Provázku odcházel, už jsem si tou repeticí tak úplně jistá nebyla.

Výchozím textem, na jehož základě vznikl scénář poslední provázkovské inscenace, je Škvoreckého román Příběh inženýra lidských duší. Autoři scénáře dramaturg Petr Oslzlý a režisér Ivo Krobot přitom zacházeli s předlohou starým osvědčeným způsobem: soustředění na osud mladého Dannyho vybrali scény, které ilustrují životní zážitky hrdiny ve dvou diktaturách, válečné a poválečné. V této rovině jim pak vznikl vcelku konzervativně narativní děj. Proti němu postavili příběh (anebo spíše příběhy) komunity českých emigrantů v Kanadě, jevících se jak vzhledem tak chováním jako bizarní panoptikum melancholicky potrhých mužských a ženských klaunů. Tyto dvě základní linie se navzájem prolínají, aniž by však mezi nimi došlo k nějakému zřetelnému střetnutí.

Je jisté, že technika, kterou je Příběh inženýra lidských duší napsán – „technika úmyslného zmatku“, jak to nazývá Josef Škvorecký – sice umožňuje vybrat z textu určitý počet scén, ty však, mají-li potom udržet napětí v celistvém tvaru divadelního díla, potřebují nutně výrazný významový svorník, který by je spojoval a současně stavěl proti sobě ve vzájemné dramatické konfrontaci. Protože ten v inscenaci zřetelně schází, vznikla nakonec kompozice více či

méně volně plynoucích obrazů (občas držících pohromadě metodou „neúmyslného zmatku“). Při jejich sledování se sice občas bavím, ale zároveň si kladu neodbytnou otázku: co by se stalo s celkem, kdyby byla právě tato scéna vynechána? Ve většině případů zní odpověď: nestalo by se nic. Tento dojem nezachrání ani podtitul „jazzová revue“, kde pojem „revue“ nelze chápat jinak, než jako předem připravené alibistické zařikání obou scénáristů – a odtud také plyne ona podobnost s jinými inscenacemi Provázku (Rozrazil, Babička). Roztříštěnost nezachrání ani živá přítomnost jinak skvělé jazzové kapely Zdeňka Kluky, který je současně autorem výborné hudby, ani zpěvačka Lenka Novotná, jejímž zkušenému výkonu těžko konkuruje alternující Andrea Marečková.

Samozřejmě, že zde existuje funkce vypravěče, jenž je obeznámen s oběma prostředími a je důvěrně svázán s osudy postav, které je zalidňuje. Tímto vypravěčem je profesor Smiřický, kdysi mládíček Danny, který však na rozdíl od svého mladého protihráče už ví, jakým směrem se jeho životní příběh odvíjel, a proto si může dovolit být nad věcí a svým nadhledem vše propojit a stmelit. Je to právě ten poučený komentátor, který může kdykoli vstoupit do děje, posunout ho jinam, anebo zastavit, protože to není jen profesor a emigrant v Kanadě, ale zároveň taky mladý Danny z Kostelce a žije tedy v obou časových liniích a zároveň i nad nimi. Tuto důležitou roli svěřil režisér Krobot Petru Oslz-

lému. (Program slibuje alternaci s Františkem Derflerem, já však jsem ve dvou večerech pokaždé viděla jediné obsazení). Petr Oslzlý zůstává, bohužel, v rovině čistě amatérského výkonu a zřejmě nemá šanci dát své roli náležitě rozměry. Nejen, že nedokáže vytvořit tolik důležité vztahy k jiným klíčovým postavám, zejména k Dannymu, ale dokonce on sám zůstává nevýrazný a mdlý. Jeho vstupy působí dokonce místy rušivě, neboť mu evidentně dělá problémy zapamatovat si text. Váha inscenace se tak střídavě přesouvá směrem k jiným figurám, nejvíce na Dannyho Smiřického (Jan Zrzavý v alternaci s Janem Kolaříkem), ale také na fabričku Nad'u (Eva Vrbková), kamaráda Přemu (Roman Slovák) a na další. Danny Jana Zrzavého působí bezprostředněji, dychtivěji, je snazší uvěřit jeho nedospělým zmatkům a přehmatům. Jan Kolařík je naopak vyzrálejší, jako by v sobě od počátku nesl tu zralost poznání, k níž posléze dospěje coby profesor Smiřický. Z mumraje ostatních postav vyniká zejména Eva Vrbková, jejíž Nad'a má osud o to tragičtější, o co líbeznější

obrysy přirozeně živočišného mládí jí herečka dává. Za pozornost rozhodně stojí postava Margitky – díky ukázněnému výkonu Kateřiny Šudákové, jejíž pohybové kreace (tanec Kámasútry) ovšem opět nenachází ba ani ironickou oporu v partnerovi. Také Blběnka Dity Kaplanové přesně zapadá svou excentričností do svérázného obrazu emigrantské obce. Tu snad nejvýrazněji doplňují ještě Tomáš Sýkora jako asistent Máslo a Karel Česka, jehož amatérské podání nepředstírá, že je něčím jiným, a proto ho divák může vnímat v komické rovině ozvláštnění. Nutno podotknout, že výkony souboru jsou vesměs vyrovnané a jen omezenost rozsahu této recenze nedovolí věnovat se všem a podrobněji. Pokud jde ovšem o poslání, lze se jen těžko domnívat, že je možno sdělit je textem poslední písně. Katarze, pokud není přítomná v celku díla, pak nenastane vůbec.

Margita Havlíčková

Divadelní noviny 1/2001, s. 7

Mirákl tepe nejen vraždy komunismu

Socialistická hesla, červený řečnický pult a obrázky průkopníků komunismu - Marxe, Engelse, Lenina, ale i prvního dělnického prezidenta v Československu Klementa Gottwalda - taková vyzdoba vítá diváky nové inscenace

libereckého Divadla F. X. Šaldy. Herci činohry totiž v Malém divadle nastudovali dramaturzi románu Josefa Škvoreckého Mirákl. Ta se střípkovitě vrací do dob nejhlubší totality, kde to bez hesel a socialistických frází prostě

nešlo. Co je ovšem už na samotném Škvoreckého textu nejzajímavější, to je terč, do něhož se tento proslulý tuzemský autor svým osobitým sarkastickým způsobem strefuje. Před diváky totiž neožívají jen zločiny komunismu, ale bez skrupulí vyplouvají na povrch i hříchy těch, kteří se zdánlivě ničím neprovinili. Divákům inscenace samozřejmě mrzne úsměv na rtech, když například vidí umučení faráře Doufala. Ale možná ještě větší hořkost v hledišti vyvolá bezpáteřnost lidí, o níž se běžně při hodnocení historie nemluví - třeba fanatické učitelky ruštiny, díky níž vyletí před maturitou jedna studentka. K tomu si Škvorecký velice detailně všímá takzvaného převlíkání kabátů, když mezi jeho hrdiny patří spisovatelé, kteří svými básněmi v padesátých letech oslavovali Vítězný Únor, aby pak na sklonku šedesátých let houfně podepisovali Vaculíkovu petici 2000 slov. A navíc - když Danny emigruje do Spojených států, potkává se s mnohými někdejšími zarytými komunisty. Ti si dokonce říkají - soudruhu. A tak se v divácích inscenace postupně a mozaikovitě skládá nejen obrázek hrůz komunismu, ale také české povahy. A ideální není ani hrdina příběhu, učitel a spisovatel Danny Smiřický. Škvoreckého román převedli do divadelní podoby před deseti lety čtyři tehdejší studenti dramaturgie a režie na pražské DAMU - Petr Hruška, Jan Hančil, Katarzyna Wrzosek a Jiří Seydler - pod pedagogickým dohledem dnešních tvůrců inscenace, režiséra Petra Palouše a dramaturga Martina Urbana, kteří ještě text dál upravili a dopsali do něj pašiže

o umučeném faráři. Petr Palouš zvolil jako základní režijní princip inscenace černou grotesku a jevištní zkratku. Tak příběh učitele a jeho doby skáče i napřeskáčku z jedněch let do jiných, valí se dopředu i vrací zpět. Přitom často jednotlivé scény vyvolávají v divácích salvy smíchu a dokonce - jako na premiéře - potlesk na otevřené scéně. Inscenaci tvůrci prošpikovali desítkami chytrých a vtipných nápadů a na hercích je vidět, jak je třeba komunistické projevy, šikanování nekomunistů či večírky socialistických pohlavárů baví. Krásně režisér vyřešil invazi sovětských tanků v srpnu 1968. Na jeviště vejde sovětský generál, který proti vzpouzejícím se Čechům pošle tři miniaturní tanky - jsou to hračky, poháněné bateriemi. A generál je diriguje. Výborná jako vždy je scéna Milana Čecha. Výtvarník využil kukátko Malého divadla a ještě z něj protáhl lávku do hlediště, lávku, zvlněnou šikmou. Hrací prostor přitom výtvarník s režisérem rozšířili o místa, která divák nevidí - herci přicházejí a odcházejí snad desítkou možných cest a na nich ještě dohrávají dané situace. Kostýmy Tomáše Kypty také vycházejí ze zkratky a z groteskní nadsázky. Například nenápadnou úřednickost tmavě šedého obleku estébáka Bárty rozbíjí ohnivě rudé ponožky. Škoda jen, že Mirákl trvá i s přestávkou přes tři hodiny. To je na Malé divadlo opravdu hodně.

Zuzana Minstrová

MFD 4. 6. 2001

DANNY (od 1990)

Svůj zpravodaj, pojmenovaný podle ústřední postavy několika románů Josefa Škvoreckého, začala vydávat Společnost Josefa Škvoreckého (SJS) krátce po svém vzniku v roce 1990. Prvním redaktorem byl **Václav Křištof** (od 1990 do č. 2/1992), kterého vystřídal **Michal Příbáň** (od 3/1992 do 1/1994); další svazky vznikaly ve spolupráci obou jmenovaných redaktorů, v čísle z 1996/97 uveden též **Adam Holub**.

Bulletin byl koncipován jako dvouměsíčník (později čtvrtletník) informující o činnosti Společnosti a zejména o tvorbě **Josefa Škvoreckého**, z níž také přinášel četné ukázky: zpočátku šlo zejména o kapitoly z autorových knih, které do té doby nebyly v domácím kulturním prostředí dostupné (*Prima sezóna, Ze života české společnosti, Konec poručíka Borůvky*, v č. 3/1992 úryvek z japonského vydání *Hříchů pro pátera Knoxe*), později byly zařazovány nejrůznější Š. publicistické texty, v některých případech překlady autorových článků publikovaných dosud jen v angličtině. Původní články přispěvatelů, většinou členů Společnosti s minimálními publicistickými zkušenostmi, se neomezovaly pouze na informace o setkáních Škvoreckého příznivců; bulletin přinášel i původní rozhovory a příspěvky autorových přátel, z nichž mnozí se stali předobrazy či alespoň inspirací jeho literárních postav (**Hana Celbová, Lubomír Dorůžka, Eva Pilarová, Lumír Salivar, Jaroslav Suchý, Libor Volný** aj.), prostor dostaly samozřejmě i původní či přeložené rozhovory s J. Škvoreckým. V rubrice *O knihách a čtení*, redigované **Milošem Holubem**, přinášel D. jinde nepublikované prepisy Škvoreckého promluv z rozhlasové stanice Hlas Ameriky ze 70. a 80. let. Další víceméně pravidelné rubriky se objevují od roku 1992: rubrika *Ze Společnosti* (později *Kronika*) informuje o akcích a projektech připravovaných SJS, rubrika *Monitor* zaznamenává články J.Š. nebo o J.Š. v domácím i zahraničním tisku, rubrika *Nejlepší nakonec* přetiskuje zejména ideologicky předpojaté články o Škvoreckého tvorbě. Postupně se z D. stal nepravidelně vydávaný sborník a objevuje se v něm stále více článků převzatých z jiných časopisů a deníků: hlavním posláním se tak stává zpřístupnění nejrůznějších ohlasů Š. díla. K autorům nemnoha původních recenzí a článků patřili mj. **Miroslav Bastl, Lubomír Dorůžka, Jarmila Emmerová, Aleš Fetters, Marzena Gadaj, Zdeněk Kožmín, Ilona Krásová** (stati o Škvoreckého rané básnické tvorbě v č. 2-3/1993 a 1/1994), **Ilja Matouš, Jiří Poláček, M. Příbáň, František Strmiska a Erich Šefčík**.

Některá čísla mají své ústřední téma (výročí úmrtí **Vratislava Blažka** v č. 2-3/1993 připomenuto mj. úryvkem z B. nedokončeného románu Sebrané spisy Vladimíra Kotouče; diskuse o autorství překladu románu W. Millera *Prezident Krokadýlů*, souběžně publikovaná v *Kritické příloze* č. 7 a 8, ve svazku z r. 1996/97). Příležitostně se D. věnuje i osobnosti **Zdeny Salivarové-Škvorecké**.

Kromě Dannyho vydávala SJŠ různé sešitové publikace související s dílem manželů Škvoreckých. Soupis těchto publikací z let 1990-1992 je uveřejněn v č. 3/1992.

A. Periodicita se postupně měnila. V I. ročníku 1990 dvouměsíčník (č. 1, 2/3, 4/5, 6), v II. roč. 1991 čtvrtletník (dvojčíslo 3/4), ve III. roč. 1992 čtvrtletník, v roce 1993 vyšla č. 1 a 2/3 IV. ročníku, v roce 1994 pouze č. 1 V. ročníku. V roce 1995 vyšel jeden sešit označený Danny 1995, v roce 1997 vyšel sešit označený Danny 96/97, v roce 2000 sešit označený Danny 2000. Od roku 2001 vychází opět periodicky (2 čísla).

B. Podtitul: Bulletin Společnosti Josefa Škvoreckého (1990-1994, od 2000), Společnost Josefa Škvoreckého (1995-97).

C. Redakční rada totožná s Výborem SJŠ (1990-92): Miloš Holub (místopředseda do 1992), Václav Janda (od 1992), Václav Křištof (předseda), Eduard Lyko, Tomáš Macieovský, Ilja Matouš (místopředseda od 1992), Jaroslav Muroň (do 1992), Michal Příbáň (od 1992), Milena Součková (do 1992), Petr Šrůta, Pavel Türk, Libor Volný (od 1992). Od 1993 složení Výboru SJŠ neuvedeno.

D. A5, 40-98 stran, paginace přetržitá. Obsah sešitů z let 1990-1992 v č. 4/1992.

E. Dokumentární a ilustrační fotografie, autoři neuvedeni. V I. ročníku koláže Miloše Holuba.

F. Náklad: 1990: 800-1000, 1991 náklad neuveden, 1992: 350, od 1993 náklad neuveden, 1996/97: 1000, 2000-2001: 300-500 ks.

(Ze Slovníku literárních periodik 1945-2000, který připravila brněnská pobočka Ústavu pro českou literaturu pod redakčním vedením Blahoslava Dokoupila a který vydá nakl. Votobia v roce 2002.)

LITERÁRNÍ AKADEMIE

Soukromá vysoká škola Josefa Škvoreckého

poskytuje vzdělání v rámci magisterského studia
v oborech

**Tvůrčí psaní, Redakční práce,
Mediální komunikace, Interaktivní média**
a v rámci bakalářského studia v oboru
Tvůrčí psaní

Sídlo: Malovická 2751, 141 00 Praha 4 - Záběhlice
tel.: 02/72773045, 72772003; fax: 02/72763020
<http://www.lit-akad.cz> e-mail: lit-akad@lit-akad.cz